

MAGYAR SIKETNÉMA - OKTATÁS

A „SIKETNÉMA-INTÉZETI TANÁROK ORSZ. EGYESÜLETÉNEK“ HIVATALOS LAPJA.

Megjelenik minden hó elsején legalább egy ivnyi terjedelemben.

Szerkesztő:
Kegler Ferenc egyesületi v. titkár,
 Kőrmöcbánya, Snk. intézete.

Kiadó és lap tulajdonos:
 a **Siketn.-int. Tanárok Orsz. Egyesülete.**

Szerkesztőség és kiadóhivatal:
 Budapest, VIII., Festsztics-u. 3. szám.

Az Egyesület hivatalos ügyeiben minden irat
Borbély Sándor elnökhöz küldendő
 Vác, Siketnémák kir. orsz. intézete.

Előfizetési ár egy évre:
 tagoknak 7 korona, másoknak 12 korona.

A tag- és lapdíjak **Völker József**
 egyesületi pénztárnok nevére küldendő
 Sopron, Siketnémák intézete.

TARTALOM: Endrődi Salacz Gyula. (E. J.) — Gácsér József. — Képzőnk reformja. (Szobolovszky I.) — Egyesületi élet. — Levél a szerkesztőhöz. (Lett J.) — A megsiketült katonákról. (Eliás J.) — Megsiketült, megnémult és hibásbeszédűvé vált katonáinkról. (Istenes K.) — A háboru és mi. (K.) — Beszámoló. (Folyt. köv.) — A' Siketnémák' és Vakok' nevelő Intézetéről. — A siketnéma a költészetben. (Dr. Herrmann A.) — Vegyesek.

Endrődi Salacz Gyula.

A magyarországi siketnéma-oktatást ismét nagy veszteség érte.

Július hó 17.-én, 83 éves korában, Világoson meghalt *endrődi Salacz Gyula*, Arad szab. kir. városnak 26 évig volt polgármestere és később országgyűlési képviselője is.

Salacz Gyula 1832. január 31.-én Békésgyulán született; gimnáziumi tanulmányait Aradon végezte, az 1848—49. évi szabadságharc a 16 éves ifjút itt találta, beállt honvédek és Perczel tábornok seregében mint honvédhadnagy végigküzdötte az akkori nagy napokat. Tanulmányait befejezve, Aradon ügyvédi irodát nyitott, 1872-ben városi tiszti főügyész lett és 1875-ben a polgármesteri székbe ültették. 1900-ban Ő Felsége a III. osztályú vaskoronarenddel tüntette ki, de jóval előbb már királyi tanácsossá nevezte ki. Mikor 1901-ben nyugdíjba ment, polgártársai nagy lelkesedéssel megválasztották a város országgyűlési képviselőjévé.

Ekkor az öreg koráig daliás termetű és elegáns megjelenésű ember betegeskedni kezdett, visszavonult gyermekei házába és leányának, a világosi főszolgabíró nejének karjai közt lehelte ki nemes lelkét.

Salacz Gyula egész életét szeretett városának szentelte. Soha szabadságra, soha nyaralni nem ment, hanem folyton dolgozott. Reg-

gel 6 órakor rendszeresen már talpon volt, bejárta a város utcáit, megnézett mindent, ellenőrzött mindent. Nagyon finom érzéke volt minden kulturális és közgazdasági mozgalom iránt. Az ő idejében fejlődött Arad igazi modern várossá; az ő kezdeményezésére létesült a vízvezeték és csatornázás; erre az időre esik a lázas építkezés is, úgy, hogy új utcáknak egész sora épült, sok szép palotával, középülettel és gyárral.

Salacz Gyula az iskolaügynek lelkes pártolója és fejlesztője volt; polgármesterségének ideje alatt egyik iskola a másik után épült.

Az aradi siketnéma-intézetnek is ő volt a legbuzgóbb pártolója. Mikor 1885. október 1.-én, tehát éppen 30 évvel ezelőtt, az intézet társadalmi úton létesült, ő volt az, aki részére már akkor helyiséget eszközölt ki a városonál; mikor az intézet 4 és fél évi fennállás után válságba került, az ő kezdeményezésére vette át a város és így Arad szab. kir. város volt az első és egyedüli város Magyarországon, amely a siketnémáknak egészen a saját erejéből tartott fenn községi jellegű siketnéma-intézetet. Mikor 1897-ben az állam országszerte magára vállalta a siketnéma-intézetek tanerőinek fizetését, ismét neki köszönhattuk, hogy a város saját költségén az intézet részére épületet emeltetett és így lehetővé tette annak további fejlődését.*)

Salacz Gyula erélyes, szigorú, de igazságos és jószívű ember volt, akinek szemei előtt csak a közügy lebegett. Puritán jellemű volt és mint szegény ember ment nyugdíjba. Szóval: egész ember és a mi ügyünknek is hatalmas pártfogója volt és igazán megérdemli, hogy áldott emlékét kegyelettel őrizzük meg.

Nyugodjék békében!

E. J.

Gácsér József.

A lélek kész volt mindhalálig, de a test erőtelen és gyenge vala. Gyenge szervezet oly erős lelket, mint az övé volt, ritkán rejtett magában. Élő cáfolata volt az „ép test ép lélek“ szentenciájának. Bámulatunkat váltotta ki a törékeny anyagnak és erős szellemnek nála tapasztalt aránytalansága: amannak nehéz küzdelme és fokozatos hanyatlása, ennek könnyed röpte, s mindenkori emelkedettsége. A lélek tartotta a testet, — amíg tarthatta. Még a halál

*) Vö. „Az intézet keletkezésének és fejlődésének rövid története. 1884—1907.“ és „Intézetünk negyedszázados története“ 1906—7. és 1909—10. évi Értesítő.

közel levő napjaiban is felvillanyozta, táplálta a testet a vívódónak derüs humora és tréfás adomája. Mintegy négy évi küzdelem után azonban végre lehanyatlott a test, becsukódtak az édesen beszélő ajkak, lezárultak az okos tekintetű szemek — a nemes nagy léleknek e kicsiny ajtóit — és kedves barátunk örökre itt hagyta e földi világot június 3.-án.

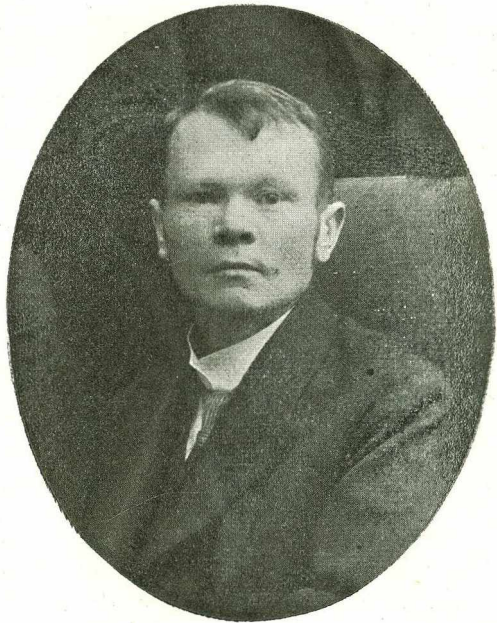
Halála nem hirtelenül jött: aggodó és féltő szeretetünknek már korábban bejelentették azt a vészes kórnak tünetei. Mégis megdöbentünk a szomorú valóság hallatára: bensőnkben igaz fájdalmat éreztünk s első szónk a nagy veszteség és őszinte sajnálkozás kifejezése volt.

Eltemettük kedves, értékes lényének mulandóságra ítélt részét; de ne borítsa be lelkének ragyogásra s példaadásra hivatott gyönyörű tulajdonságait sem a közöny dudvája, sem a feledés mohája. Emlékezzünk.

A megemlékezésre szánt — e szűk — keretben igen nehéz dolog röviden írnom arról a férfiuról, ki a kedvesség és értékesség tekintetjéből közöttünk oly igen kivált, kimagaslott.

A bölcs Alkotó az igénytelen külsejű férfiut lelki szépségek bő mértékével áldotta meg. Mindnyájan ismertük az ő szerény külsőségét. Akaratlanul is azt fejezte ő ki ezzel, hogy nem az ékes nyakkendő-kultusznak híve — sem magára, sem másokra vonatkozólag. Az is kifejeződött ebben, hogy nem a jelentéktelen külsőségek és esetlegességek címén tart ő számot a megítélésre, s másokat sem e szerint mérlegel és értékel. Követelődés nélküli, s csupa szerénység volt egész lénye. Viszont mások számára sem fakadt lelkében tisztelet a hiúságok hiúságának láttára. A felemelkedett életböles derült, csendes mosolyával honorálta a tartalmatlan törtetőket.

Amint életében mindig egyenes, őszinte és egyszerű volt, a földi életéből való elköltözését is ilyennek akarta tudni. Többször hangoztatta, hogy utolsó útján sem szeretne négy lovas hintón menni, amiként életében sem szokott így járni. Temetési költsége is a legkevesebb legyen, — úgy kívánta — mert nem a holtaknak, de az élőknek kell a pompa, fény, vagy legalább is a figyelem és tisztelet.



Gácsér József.

Emlékezetét sem akarta sírkőre bízni. A földdel egyenlővé kívánt lenni. A sírhalmára szánt virágkoszorúk pedig tudvalevőleg szintén az ő szándéka szerint maradtak el; azonban a kegyelet mégis megnyilvánult: jótékonytságot fog gyakorolni az összegyűlt összeg az ő kedves véencei, a siketnémák javára.

A böles Alkotó harmóniája volt benne az, hogy aki *csak* látta őt, érdektelenül haladt el mellette, aki azonban meghallotta őt beszélni, már megállt mellette, aki pedig meg is hallgatta akár emelkedett gondolkodásának, akár nemes érzésének, akár derűs kedélyének megnyilvánulását, az leszögezten, önfeledten lett neki akaratlan hódolója. Mert ha száját szólásra nyitotta, mindig az emberiség kisebb, avagy nagyobb társadalmának üdvéért szólott. És szava oly természetes egyszerű, okfejtései oly világosak, oly könnyen megérthetők és követhetők voltak, hogy mindannyiszor csodáltuk benne a „természetes“-nek hódító erejét.

Igen! mert a széleskörű olvasottság, a mély elgondolás, a tiszta rendezettség szülte tudás mellett mindig erős meggyőződés adta ajkára az őszinte szót.

Emlékezzünk csak vissza, hogy e tartalmakat a szólásművészetnek mily tökéletességével és a hanghullámoknak mily megkapó s mily átjáró változatával tudta elénkbe tárni.

Akár filozófiai témát fejtegetett, akár társadalmi kérdéshez szólt, akár szakbeli dolgaikban vitatkozott, avagy társaságbeli derűs mondanivalói voltak, oly mézédeseen és szabatosan folyt ajkáról a Balatonmenti zamatos magyar szó, hogy gyönyörűség volt hallgatnunk őt. Stílusa is oly egyszerű, világos és jellegzetes volt, hogy ezer írás között is elárulta volna gazdáját.

Nem volt szélsőséges. A jelennek életviszonyai között járt-kelt gondolatmenete, de nem volt ú. n. modern. Szívesen időzött egy-egy régen kialakult nagy erkölcsi eszme világánál és melegénél is, melyet alapul és irányítóul tekintett. Abból a megyéből származott, mely Deák Ferencet adta a hazának. E nagy férfi erkölcsi fel fogása volt az ő példaképe s ennek volt ő követője.

Cházár Andrásnak, a magyarországi első (váci) siketnéma-intézet kezdeményezőjének emlékezetét a százados moha alól ő hozta napfényre. Buzgó ügyszeretettel és igazságérzettel foglalkozott a kiváló koncepciójú bátorlelkű férfiú méltatásával, kit korának elfogultsága üldözött, a késő nemzedék pedig meggyanusított és aztán elfeledett.

Gácsér barátunk nem azok közé tartozott, kik azt vallják okos életcélul: „meghalt a király, éljen a király“. Ő nem az élő kicsinysegeknek, de a meghalt nagyoknak hódolt.

Bizalmas barátja az ifjabb korban több volt, mint később. E kevesekhez aztán ragaszkodott is. Az ifjabb nemzedék tagjainak nem mindenike volt képes az ő szívének s elméjének legdrágább kincseiért bűvárként aláereszkedni a mélyre.

Negyvenhárom éves volt, mikor meghalt. E rövid életkorből leszámítandó az utolsó 3—4 év, mely idő alatt az életfenntartás szervezeti nehézségeivel küzdött. Alkotó évei 1900—1911-re esnek. Ez

idő alatt tevékeny részt vett a váci intézet 100 éves ünnepélyének előkészítésében, főként a Cházár-kultuszért való apostoloskodásban. Idevágó munkálkodása Cházár András életrajzának megírása, a Cházár-féle könyvtárnak Rozsnyóról Vácra való áthozása, a Cházár nevére Jolsván egy siketnéma-intézet alapítása. Legnagyobb és legmaradandóbb emléke azonban a debreceni siketnéma-intézet létesítésének alap gondolata, az ennek érdekében tett legelső és aztán sorozatos és fokozatos ténykedése, melyeknek nyomában megnyílt, aztán megnőtt és végül önálló hajlékot kapott ez intézmény. Szíve vérét tette ez intézetbe. Még halálos óráján is arról töprengett: mi lesz halála után azzal az intézettel, melynek ő életet adott, s melynek a maga életét szentelte.

Kedves barátunk! Június 3.-án, a déli harangszó után szünt meg munkára indító szívverésed. Számos barátod éppen akkor kezdte el munkáját, mikor a te kezedből éppen kiesett munkálkodásod száma: a toll. Egy ország tapsolt örömeiben a te vívódásod perceiben, mert egy erős északi várunkat*) foglaltuk akkor vissza az ellentől; s egy ország siketnémáinak és ezek megszólaltatóinak szíve dobbant meg fájdalommal egy időben a te eleseted felett.

Ilyen az élet! Munka és pihenés, öröm és bánat: ily szélsőségek hányják-vetik létünk hajóját! Te ismerted a való életet, tanítottál is reá. Megdicsőült szellemed ne ütődjék meg tehát rajta, ha mi gyarló élő emberek így folytatjuk az életet: sírunk az élet apró bajain és örülünk az élet kisded örömeinek.

A te emlékedet azonban barátaid és tisztelőid halálukig, alkotáisaid pedig nemzedékek hosszú során megőrzendik.

*

Gácsér J. temetésén részt vettek Debrecen város társadalmának legelőkelőbb képviselői. Ott voltak a snk, váci, bpesti és kolozsvári intézeteinek küldöttei. A soproni, körmöcbányai és kecskeméti kartársak táviratban fejezték ki részvétüket. A sírnál B. S. a következő beszédet mondotta:

Felejthetetlen emlékü barátunk! Az élet és halál e keskeny határvonalán búcsuzni kívánok tőled egy pár szóval, mert gyönyörűségünk voltál, míg éltél és fájdalmas érzés szorítja most szívünket, midőn a halál tátongó ürt vágott közénk.

Nem csak a magam érzését fejezem ki, kinek egyik legjobb barátja voltál; hanem az országszerte s még az ország határán kívül távol levő kartársak és barátok utolsó üdvözlését is tolmácsolom. Mert a te szerény lényed s gyöngé szervezetű tested az erős léleknek, a fenkölt gondolkodásnak és nemes érzésnek volt földi hüvelye. Ékességünk és büszkeségünk voltál.

Szerencsés voltál életpályád megválasztásánál. Szívverésed megtalálta a neki legmegfelelőbb s leghaládatosabb hivatást: azokért doboghatott legmelegebben szíved, kik a társadalom számkivetettjeiként némán voltak kénytelenek túrni, szenvedni az emberi öntudat

*) Przemysl.

és méltóság megalázását. Szemük esdő tekintetjét megérezted, megértetted.

E jóindulatu megérzést és megértést a te páratlanul kedves és értékes egyéniséged átvitte a köztudatba, elhintette a társadalom széles rétegeiben is. S míg a nagy közönség szíve-lelke gazdagabb lett általad egy újabb, nemes érzéssel, a gyámoltalanoknak gyámolítókat s pártfogoltjaidnak pártfogókat is gyűjtöttél egyszersemind. Mert ha felnyitottad szájadat a némák érdekében, ajkadról oly ékesen és édesen folyt a lány szó, s oly erővel hatott erős érvesorozatod, hogy nyomában nemcsak áhítat és forró könnyecsepp, de áldozat és alkotás is keletkezett.

Igy jött létre a siketnémák debreceni intézete is, melybe a hártart nem ismerő ügyszereteted belevitte lelkednek egész erejét, sőt testi mivoltod egy részét is feláldozád szerelmed e tárgyának.

Még legutolsó órádban is a szíved véreből nőtt intézet jövő alakulata és neveltjeid sorsa foglalkoztatta élénk agyadat.

Bizony-bizony bő könyzáport hullajtának neveltjeid, ha valóban tudhatnák, hogy kit vesztettek el benned!

A társadalom és a siketnémák a buzgó apostolban az eszme gondos magvetőjét és szorgalmas kertészét méltán sirathatják.

Mi kartársaid és barátaid ezenkívül az egyéni fájdalom érzését is viseljük. Életpályád Kolozsvárról kiindulva Vácon át vezetett ide. Egyesületi életünknek egyik kezdeményezője és előljárója voltál. Mindnyájan színről-szinre ismertünk. Időztünk is veled sokszor és szívesen. Mert veled való pályafutásunkban mindannyiszor megállított minket a te gondolkozásod emelkedettsége, időzésre marasztott derült életkedved, hamisítatlan, természetes észjárásod; elbűvölve tartott társalgási módod, kedvessége s nemesen választékos kifejezési formád; de mindenekfölött lebilincsel és hozzádcsatolt egyenes férfiúi szellemed.

A külsőségek hiúsága ellen örök életedben tiltakoztál. A te nemes tulajdonságaidnak emlegetése legyen tehát sírodnak legmaradandóbb fejfája, a nyomdokaidba lépni akaróknak pedig fényes példája. Isten veled! Isten veled!

*

Alapítvány Gácsér nevére.

Borbély S. a snk. váci kir. orsz. intézetének igazgatója Debrecenben, 1915. június hó 3.-án az alábbi levelet juttatta a snk. debreceni intézete helyettes igazgatójának:

Gácsér József debreceni siketnéma-intézeti igazgató barátom és feledhetetlen emlékü kartársunk ravatalára a kegyeletes érzésnek néhány virágszálát óhajtottam a családom és a váci kartársak nevében rátenni. Arról értesülök azonban, hogy kedves emlékü barátom e szándék ellen határozottan tiltakoznék. Nem akarok tehát kegyeletsértő lenni, midőn kegyeletet kívánok kifejezni. Azért a családom részéről 20 (Husz), a váci kartársaim nevében pedig 25 (huszonöt) koronát azzal teszek a tek. Helyettes Igazgató úr kezébe, hogy a csekély összeget koszorú-megváltás címén fogadja el és ha netán

jutna kezéhez más ily célú adomány, ezekkel együtt a mi kis összegünket is fordítsa a debreceni intézethez és Gácsér József nevéhez kötötten oly célra, hogy annak évi kamatjával egy intézeti jó magaviseletű növendék jutalmaztassék az évváró vizsgán.

Kartársi szívélyes üdvözléttel . . .

*

Eddig tudtunkkal a következő adományok gyűltek össze: Borbély S. családja 20 K, Váci tanári test. 25 K, Husz Lajos családja 30 K, Fialkovits Gyula 10 K, Némethy Kázmér 10 K, Snk. bpesti áll. int. testülete 25 K, Snk. kolozsvári felügyelő-bizotts. 30 K, Nagy Péter családja 20 K, Lakatos Ferenc 20 K, N. N. 30 K, ifj. Schwarcz Vilmos 20, Snkat gyámolító Debrecen Egyesület 330 K, Kiss Karolin 10 K, özv. Kiss Gyuláné 10 K, Vadon Sándor dr. 10 K, dr. Brunner Lajos 20 K, Vetésy Béla 10 K, Németh L. 10 K, özv. Várgáné Dalmy T. 10 K, Váradi Zs. (a M. S. O. útján) 10 K.

*

Gácsér József életrajzi adatai.

Született 1872. április 22.-én Vászolyon (Zalamegye), ahol apja (Lőrinc) kántortanító volt. Meglehetősen korán hunyt el és hét gyermeket hagyott maga után. József akkor 13 éves volt s a polgári iskola III. osztályába járt . . . A következő évben a „Tanítók budai árvaháza“-ba került s onnan látogatta a pedagógiummal kapcsolatos polgári iskolát, melynek IV. oszt. után a budai állami tanítóképző-intézetbe vétetett fel. Mind a négy évfolyamot itt végezte s itt tette le 1892. június 18.-án a tanítóképesítő vizsgálatot, mely alkalmalmmal kántori oklevelet is szerzett. III. és IV. éves képezdész korában hallgatta az Ákos (Scherer) István által vezetett tanfolyamot is. Ennek alapján került 1892. szept. 16.-án a siketnémák kolozsvári intézetéhez, mint tanárgyakornok. Két évig működött ily minőségben ez intézetnél, amikor aztán a siketnémák oktatására képesítő vizsgát Vácon letette, a siketnémák kolozsvári int.-nek felügyelő-bizottsága segédtanárnak nevezte ki. 1897. aug. 3.-áig maradt a siketnémák kolozsvári intézeténél, amikor aztán a snk. váci intézetéhez helyeztetett át. Itt működött 1903. július 8.-áig, amikor az újonnan létesítendő debreceni intézethez igazgató-tanárnak neveztetett ki. 1900-tól Vácon léteig képzőnkön a beszédhibák ismertetése és javítási módjának előadó tanára volt. Cikkei, értekezései lapunkban „Igaz mester“ név alatt olvashatók. A S. T. O. E.-nek éveken át választmányi tagja, 1908. június 29.-től 1912. július 4.-éig alelnöke volt.

Képzőnk reformja.

Köztudomású, hogy a háború jobban kedvez a hibák felfedezésének, mint a békés idő. A békés idő a kényelem támogatója, míg ellenben a háború inkább a tettnek, a reformnak nyújt táplálékot. Világosan megmutatja, hogy mi *szükséges* s mi *szükségtelen*. Így nyilatkozhatunk képzőnk reformjáról is. Eddig már igen sok szó esett erről a témáról. Kértük, sürgettük, kívántuk, szükségesnek láttuk a reform keresztülvitelét. Rámutattunk a helyzet tarthatatlanságára, mely előbb-utóbb a fogyatékos érzékűek oktatásának csődöt fog mondani. Nem akarjuk hogy a kezdetben oly szép fejlődésnek induló intézmény a *nem-lét* kérdése elé kerüljön. Most talán jobb a talaj: e reform talaja. Hisz nyilvánvaló, hogy a háború után értékesebb az ember, mint a háború előtt. Megfogyatkoznak a férfisorok. Fokozódik a munka. Kevesebb embernek nagy munkát kell végezni, hogy pótolhassa a háború okozta hiányokat. Előtérbe kerülnek a fogyatékos érzékűek is, akiket a szükség, a kényszer az érzékűekkel együtt egy munkasorba állít.

Hogy a megfogyatkozott emberek elvégezhessék a munkát; *jobb, több tudást, gyakorlatot kell* nyújtanunk nekik. Többet, jobbat kell produkálniok. Ez rávonatkozik a *siketnémákra* is. A mostani tanítási eredmények nem kedveznek a jelzett feltételnek. Ha az oktatás kutatunk, kiderül, hogy az ok kiképzésünk elégtelenségében rejlik. Ezt mindegyikünk vallja és belátja! Érezzük, hogy kevésbé tökéletes munkát végzünk. Fokozott erővel, lelkesedéssel, körültekintéssel dolgozunk a jobb munkaeredmény érdekében, de sajnos, tudásunk elégtelensége akadályokat gördít a művelet elé. Tépelődnünk, gondolkozunk, hogy mi úton-módon lehetne a jobb tanítási eredmény érdekeit szolgálni, de ilyenkor minduntalan a kiképzés elégtelensége jut eszünkbe. Az önképzés, melyet oly fokozott mérvben üzünk, nem segít eléggé a bajon. Nincs kellő alapunk, amelyre a kor haladó szelleméből lesűrődött tapasztalatokat, az önművelés tényezőit tovább építhetnők. A hiányos alap elébe vág minden ezirányú törekvésünknek. Becsületes és céltérő munkát akarunk végezni, amely a teljes önmegelégedettséghez vezet. Nem vagyunk barátjai a látszatnak s a felszínes munkának. Arra vállalkoztunk, hogy a siketnémát megtanítsuk a hangos beszédre. Megtanítjuk, de nem tökéletes beszédre!

Nézzük az intézetből kilépett siketnémák beszédjét. A legtöbb esetben szakértelem kell ahhoz, hogy mások, laikusok azt megértsék. Sok esetben pedig mi sem értjük meg. Ez fáj nekünk! Ezért dolgoztunk oly fokozott munkával, hogy később pirulnunk kell a munkáért? Nézd meg a munkát, látod az egyént, az egyén tudását, *képességét, képzettségét*. A munka maga megmutatja a reform szükségességét. Itt a tizenkettedik órája! Tovább várunk, sopánkodunk, tépelődnünk nem lehet. Mert minden ilyen művelet fokozza az eredménytelenség szülte keserűséget. Megfojt minden törekvést s a nemtörődömségnek enged teret.

Olyan reformot óhajtsunk s kérünk, amely a *multon alapszik*:

a 100 éves siketnéma-oktatás gyökeréből sarjadzik. A magyar siketnéma-oktatásnak oly alapja, *ősi* jellege van, mely alkalmas a fejlődésre.

Azonban sajnálattal tapasztaltuk, hogy voltak idők, amikor a képzés elhagyta az ősi alapot, más területre lépett. Természetes, hogy az anyatesttől elszakított intézmény nem tudott a kor kívánalmái szerint fejlődni. Most is vergődik, mert nincs alapja, gyökere, amely az ősi jelleg felszívását célozza. A régi intézmény nem *tanítókat*, hanem *tanárokat* bocsájtott az életbe. Most pedig ellenkezőleg áll a dolog.

Hát — ez fejlődés? Korántsem. Sokan azt mondják, hogy a *cím mellékes*. Én pedig azt mondom, hogy a *cím* lényeges jele a *kiképzés* minőségének. A köztudat nagyobb fontosságot, jobb kiképzést tulajdonít a tanárnak, mint a tanítónak. Nem a címkórság, hanem a tudás és az arravalóság viszi előbbre az embereket. Azonban a cím mindig *velejár* a tudással, az *értékkel*. Most a cím dolgában olyanok vagyunk, mint Mohamed koporsója. Állunk a tanárság és a tanítás között. Olyan se fa, se kóró-féle vagyunk. Bizonytalan elemek, akiket mások úgy címeznek, amint nekik tetszik. *A 100 éves intézmény teljesen köztudatba helyezte a tanári címet*. A hiv. intézkedés pedig elébe vág ennek. Furcsa a helyzet az iskolában is. Státusunkban vannak még *élő tanárok* is. A hiv. intézkedés szerint *a tanulónak kétféle címzést kellene használnia*: Tanár-tanító címzést. Micsoda ped. *furcsaságok* keletkezhetnek a jelzett címzés révén. Már a tanuló is megérti, hogy a „tanár“ fogalma magasabb rendű, mint a tanító fogalma. Hol itt a közmegebecsülés, értékelés? Sehol. Menjünk tovább. Újabbán a modern *rajzoktatás* szakembereket kíván; hogy céltervezet legyen a munka. Ebből eredőleg néhány intézetünkben már szerveztek is *rajztanári* állást. Hát kérem és kérdem: miért becsüljük többre a rajzot, tehát a *melléktárgyat*, mint a *főtárgyakat*: a kiejtéstanítást, a beszédtanítást, a számtant, a természetrajzot stb? Miért kell az utóbbiakat a kisebb képesítéssel bíró egyénre bízni? Mert, mi fontosabb az életben: a *rajz*, vagy az *utóbb említett* tanítási tárgyak érvényesülése?

Bizonyyal az utóbbiak. Lám az ily fejlődés félszeg fejlődés; mert legyűri a tulajdonképeni célt. De ezzel a siketnéma-intézeti tanárok (tanítók) is fonák helyzetbe kerülnek. Először a tanulók előtt, másodszer pedig a *rajztanár* előtt, aki, (mert az emberi hiúság nem alszik) magasabb képzettségénél fogva *lenézi, lebecsüli* a mellette dolgozó kisebb képzettségű oktatót. Holl itt az összhangzó együttműködés? Sehol. Ha tehát szükségesnek látjuk azt, hogy a rajzoktatás a magasabb képzettséghez legyen kötve, mert a meglevő elégtelen, akkor lássuk, kívánjuk azt is, hogy a tulajdonképeni tanítási tárgyak is ily *méltánylásban részesüljenek*. Mert bizonyos, hogy egy fecske nem csinál nyarat. Több fecske igen. Így vagyunk a reformmal is. Mi tehát a sürgős teendő? Kérjük a Miniszter urat, hogy *vessen véget a fennálló rendellenességnek!* Reformálja meg a képzőt az illetékes szakemberek meghallgatásával. Ennek kapcsán állítsa vissza az ősi jogokat: a *tanári címet* is. Minden kartárs, aki

a X. f. o. van, úgy mint pl. a tanítóképzőnél: segédtanári címet kapjon; a többi rendes tanár legyen. Ezt kívánja az ősi jog s a kor haladó szelleme. Most olyanok vagyunk, mint a tönkrement egyén, akinek ősei jobb létben voltak; ő azonban saját hibáján kívül a címben, rangban alábbcsúszott. Gúnytárgya a rosszhiszemű embereknek. Miért kellett nekünk ide süllyednünk? Minden intézménynek vannak ősi jogai, törvényei, melyek nélkül nincs fejlődés, nemesbülés. Ezek az ú. n. alapjogok, alaptörvények. Ha fejlődést akarunk, állítsuk vissza azokat. Kérdés: hogy reformáljuk képzőnket? Olyan reformot kell érvényesíteni, amely *jó s nem kíván nagyobb anyagi áldozatot.*

Képzésünket össze kell kötni az *egyetemmel.* Ez volna a legjobb s a *legelőbb* reform. A bonctant, az élettant, a kórtant, a filozófiát, az általános nevelés-oktatást, a neveléstörténetet, a magyar nyelvet, a lélektant, a logikát stb. az *egyetem* hatáskörébe kellene utalnunk. *Míg ellenben a speciális tárgyak tanulása a mostani keretekben,* a mostani kezekben maradna. Hogy mennyi idő szükséges ezek elsajátításához; a reform-készítők kimutatták. 3—4 esztendő. Ezzel emeljük a képzés színvonalát, mélyítjük a tudást, a gyakorlatot anélkül, hogy *anyagi áldozatokkal terhelnék az államot.* Hiszszük, reméljük, hogy a reformot illetékes hatóságunk mielőbb dülőre fogja vinni. Bizalommal s őszinte szívvel fordulunk a Miniszter úrhoz, valamint ügyosztályunk vezetőjéhez: Dr. *Tóth István* min. titkár úrhoz, akiben ügyünk kiváló vezetőt, irányítót talált s aki a fejlődés, a nemesbülés igaz híve.

Szobolovszky István.

Egyesületi élet.

Körlevél a Siketnéma-intézeti Tanárok Országos Egyesületétől. 5/1915. szám. Kedves bizalmi tagunk! Tisztelettel közöljük Önnek, s Ön útján a körzetéhez tartozó t. tagjainkkal, hogy a mai általános helyzetre való tekintettel szokásos évi közgyűlésünkre nem tettünk előkészületeket s ezidőszereint nem is teszünk, míg az általános helyzet nem változik. Abban a reményben élünk, hogy a t. kartársak önmaguktól is belátják ez elhatározásunk indító okát és helyeslik eljárásunkat.

Addig is azonban, míg egyesületi életünknek minden vonatkozásában munkálkodhatnánk, egyesületi lapunkat szíveskedjenek irányadónak tekinteni. Az egyesületi és tagdíjak tehát szorgalmazandók. Szívélyes üdvözzettel Vác, 1915. évi június hó 9.-én Borbély Sándor s. k. elnök. Istenes Károly s. k. titkár.

*

Hogy a fenti körlevél nem jelenti egyúttal a pangást és tétlenséget is, azt az egyesületnek *a háborúban megsiketült stb. katonák tanítására* vonatkozóan indított mozgalma mutatja, melynek megvilágítására közöljük az alábbiakat.

A Siketnéma-Intézeti Tanárok Országos Egyesülete. 1/1915.

— A magyar szent korona országai Vörös Kereszt Egyesülete Te-
kintetes Igazgatóságának, Budapest, I. Vár, Dísz-tér 1. sz.

Áthatva a hazánk iránt tartozó szent kötelességnek boldogító
érzetétől, tisztelettel és készséggel ajánljuk fel szolgálatunkat a ha-
zának.

A háború áldozatai között bizonytalannal vannak és lesznek többen
olyanok, kik hallásukat elveszítették, vagy elveszítik.*) E minden
tiszteletre és segítségre méltó honvédőknek a halló és beszélő társad-
alommal való beszédbeli érintkezésük egyelőre lehetetlen s később
is nagy nehézségekkel járó lesz, ha a süketek a hallás hiányát nem
pótolják a szájról olvasni tudás képességével. E hiány pótlására leg-
illetékesebbek, talán kizárólagosan illetékesek a siketnéma-intézetek
tanárai.

Amennyiben országos egyesületünk nevében szívesen felaján-
lott készséggel hozzájárulhatunk a közjó előmozdításához, tiszte-
lettel kérjük a tek. Igazgatóságot, hogy szíveskedjék minket értesí-
teni elhatározásáról, hogy aztán a kellő intézkedéseket mi is meg-
tehessek.

Tájékoztatásul közöljük, hogy Vácán, Budapesten, Sopronban,
Kaposvárott, Kecskeméten, Szegeden, Temesvárott, Aradon, Kolozsvá-
rárt, Debrecenben, Ungvárott, Egerben, Jolsván, Körmöcbányán
és Pozsonyban tehetnénk szolgálatot.

Egyesületünk nevében készséges szolgálattal Vác, 1915. május
hó 1.-én, Borbély Sándor elnök, Istenes Károly titkár.

A *Vöröskereszt E. második válasza*. 33249. szám. Tekintetes
Elnökség! Folyó évi június hó 3.-án 4. szám alatt kelt s hozzánk
intézett becses nyilatkozatukért, mellyel a hallásukat vesztett har-
cosaink szomorú sorsának enyhítését, illetőleg a legnemesebb hazafias
felbuzdulásból tett ajánlatukat megismétlik, míg egyfelől ismételten
hálás köszönetünket nyilvánítjuk, másfelől tisztelettel értesítjük a
tekintetes Elnökséget, hogy ezen újabb ajánlatuk alapján azonnal
intézkedtünk a szükséges tájékoztató s előkészítő munkálatok folya-
matba tétele iránt, melyek befejeztével tek. Elnökséget a továbbiak
iránt értesíteni fogjuk. Budapest, 1915. évi június hó 27.-én. Haza-
fias tisztelettel Az igazgatóság: Josipovich, Tichtl.

Körlevél. Igen tisztelt bizalmi tagunk! Szíves tudomására kí-
vánjuk adni Önnek s Ön útján ott levő t. tagtársainknak, hogy aján-
latunkra a Vörös Kereszt központi Egyesület a legelismertöbben vá-
laszolva értesített, hogy az országban szerte-szét levő kórházakból
összeiratja a megsiketült, vagy megnémult katonákat és aztán kí-
vántásukhoz képest ide, vagy amoda helyezi őket, ahol tanításukra
vállalkoznak a t. tagtársaink.

Tisztelettel és bizalommal kérjük tehát t. tagtársunkat, vagy
helyettesét, szíveskedjék lehetőleg azonnal tájékoztatni minket arról,
hogy

*) „Siketnéma tanító”. *Batinás Győző* szilágypaptelki gör. kath. tanító-kar-
társunk a hosszas harcéri küzdelem közben *siketnéma* lett; gyógyulása — sajnos —
nem remélhető. (Szilágyvármegyei tanügy, 1915. 7. sz. 126. l.) A szerk.

1. Van-e, lesz-e ott a siket, vagy néma katonák tanítására önként vállalkozó kartárs? Ki? Kik?

2. Mily nyelven végezhetik ott a kartársak a tanítást a magyaron kívül (német, tót, oláh, horvát, rutén, szerb)?

Igen kívánatos, hogy legalább egy kartárs jelentkezék.

Ha az iskola netalán szünetel, azt nem gondolnók oknak a nem vállalkozásra.

Nemsokára egy kis összefoglaló tájékoztatást is küldünk.

Kartársi szívélyes üdvözlettel Vác, 1915. évi július hó 14.-én.
Borbély Sándor s. k. Istenes Károly s. k.

*

Az egyesület hívó szava országsszerte lelkes visszhangra talált. Egyesek, sőt testületek már előzetesen is felajánlották illetékes helyen idevágó szolgálataikat.

Dr. Sarbó A. egyetemi tanár, főtörzsorvos — egyesületünk elnökének közbenjárására — készséggel vállalkozott a szóban levő katonák befogadására.

Itt említjük meg, hogy Gyömörey A. ungvári tagtársunk „A háborúban megsiketült írni-olvasni nem tudó katonák megmentése — önmaguk, családjuk és társadalmunk részére“ és „Kis ABC az analfabéta siket katonák részére“ c. alatt terjedelmes dolgozatokat készített s azt az egyesület rendelkezésére bocsájtotta.

Eliás Jakab igazgatónak és egyesületünk titkárnak, valamint Lett József tagtársunknak idevonatkozó munkáját lapunk más helyén közöljük.

Istenes K. és Vissi J. tagtársunk gyakorlati munkájáról szól az alábbi (1915. aug. 26.-án kelt tudósítás):

Magyarosi István harctéren megsiketült és megnémult katonával két hónap óta naponként másfél órai szájról-olvasási és hallási gyakorlatot végzek. Az illető katona mellé október 17.-én Jaroslawnál lecsapott a gránát és a légnymás következtében megsiketült és megnémult. A bal fülére néhány hónap mulva kezdett hallani és most közelebbről a hangosabb beszédet már megérti. Egész március elejéig néma volt, amikor Istenes kartársunk mint sebesült össetalálkozott vele a veszprémi Vörös kereszt kórházban. Ő oldotta meg újra a nyelvét és tanította meg a szájról olvasásra. Veszprémben, majd Budapesten négy hónapon át foglalkozott vele. Az illető katonát július első napjaiban a váci honvéd hadikórházba helyezték, azóta foglalkozom én vele. A szájról olvasásban annyira ügyes, hogy a legkisebb szájjállású beszédet is folyékonyan olvassa le.

Levél a szerkesztőhöz.

Kedves Szerkesztő úr! Augusztus óta a „Magyar Siketnéma-Oktatás“-ból csak egy szám jutott kezeimhez. Pedig igen érdekelnek a kollégák hollétéről lapunkban közölt értesítések, továbbá a háborúban megsiketült, vagy túlságosan nagyothallóvá lett, megnémult, vagy megvakult katonák oktatásáról szóló szacikkek. E kérdéshez,

ha időm engedi, bővebben kívánok hozzászólni. Egyelőre csak néhány megjegyzést teszek rá. Nekünk gyógypedagógusoknak a háborúval kapcsolatban ép oly fontos feladatunk van, mint az orvosoknak. Nem tudom, mennyi lehet a háborúban megvakult, megsiketült, vagy túlságosan nagyothallóvá lett, megnémult, vagy különféle okból hibás beszédűvé lett katonák száma, azonban valószínű, hogy az ilyenek tetemes számban lehetnek és számuk még jelentősen növekedni fog. E fogyatkozások az illetőket régi foglalkozásuk folytatására részben vagy egészen alkalmatlanná, lelkiileg tépelődővé teszik. Mindnyájan jól tudjuk, hogy e fogyatkozások jó részben pótolhatók és e munka elvégzésére van elegendő szakemberrünk, kik azonban most mással vannak elfoglalva, akik pedig e szerencsétlen hősöket visszaadhatnák régi foglalkozásuknak, vagy megfelelő új kenyérkereső pályára előkészíthetnék. Szobolovszky kártársammal nem értek egyet abban, hogy e munkát az otthon levő, most ügyis túlságosan megterhelt kollégáink végezzék, mert egyikünk sem rendelkezik akkora fizikai és lelki erővel, hogy az így megsokszorozott munkát minden részletében alaposan el tudnók végezni. A mi feladatunk normális viszonyok között is elég nehéz. Az otthon maradt kollégáknak most a tanerők elvonása miatt e nélkül is kétszeres erővel kell dolgoznunk. Ha ezt még fokoznák, az csak az alaposság rovására történhetnék. Már pedig nálunk csak az alapos munkának van eredménye, tehát erre a lehetőséget meg is kell adni.

Nagyon helyesen jegyezte meg egyik kollégánk egy fővárosi napilapban, hogy a fogyatékos gyermekek oktatása azért, hogy intézeteink nagy részét és a tanerők jelentékeny számát elvonták — sokat szenved. Ez a baj más oktatási ágaknál is megvan, csak hogy ott tanerő-felesleg volt és a nők most sokat pótolnak. Nálunk mindig tanerő-hiány volt, ezenkívül nők nem taníthatnak. Továbbá a mi növendékeinknél az ismeretek, a fogyatkozást pótló képességek megszerzése és megtartása egészen más természetű, mint azoknál. A túlszűfolt osztályokban kellő gyakorlás híján a vakok finom tapintása eldurvul, a siketnémák kiejtése megromlik, felejtik a beszédet, amit később alig lehet megjavítani, pótolni. Tudjuk például, hogy a félig képzett siketnéma, aki még nem elég jártas a leolvasásban és az emberek beszédét még nem érti meg, az iskolán kívül nem képes a kiejtést és a beszédet gyakorolni. Tehát a tanerők elvonásával a már megszerzett képességeket, ismereteket a feledés, a visszafejlődés veszélye fenyegeti. Ezenkívül, a mi intézeteink kórházszerű intézmények, hol az érzékszervi és lelki nyomorékokat kezelik, oktatják. Ezek művelődését ép úgy lehetővé kell tenni a háború alatt is, mint a civil kórházakat.

Ami pedig a háborúban megvakult, megsiketült, túlságosan nagyothallóvá lett, megnémult, vagy különböző okokból hibás beszédűvé lett katonák oktatását illeti, azt végezzék a katonai kollégák. Mondottam, hogy a háborúval kapcsolatban a gyógypedagógusoknak épp úgy meg van a hivatásukba vágó feladatuk, mint az orvosoknak. Ezt mindenkinek be kell látnia, kinek érzéke van a humánus és

egészséges fejlődést célzó újítások iránt. A fogyatékosná lett katonák oktatása, fogyatkozásuk pótlása és lelki nyugalmuknak, tisztességes megélhetésüknek ily módon való biztosítása *épp oly emberies kötelességünk, mint a sebek és a betegségek gyógyítása.* Ez fontos nemzetgazdasági kérdés is, különösen, ha számolunk a háború alatti és utáni gazdasági viszonyokkal. Tehát, amint vannak katona-orvosok, épp úgy legyenek *katona-gyógypedagógusok* is. Természetesen nem az a fontos, hogy a gyógypedagógusok, mint katonák végezzenek e fontos feladatot; ez a fegyelem szempontjából volna célszerű. A fő az, hogy *minden* megsiketült, nagyothallóvá lett, megnémult, illetve beszédhibában szenvedő, vagy megvakult, stb. katona fogyatkozását megfelelő szakoktatás által kijavítsuk, illetve pótoljuk, hogy a lelki tépelődéstől megmentsük, előbbi foglalkozásuk folytatására, illetve szükség esetén új mesterség elsajátítására alkalmassá tegyük őket. A mai fejlett gondolkozású, fejlett igényű ember nehezebben viseli el az ily állandó kellemetlen bajokat. Az ily veszteség ma már kétszeresen fáj. A háborúnak nem lehetnek koldusai, nem lehetnek vesztesei, legalább nem oly mértékben, mint régen, Ennyi haladást a mai kor megkíván. Nemzetgazdasági szempontból pedig épp ily fontos, hogy előrelátással, észszerű intézkedésekkel az államot az elkerülhető terhektől, a nyomorék katonák eltartásától lehetőség szerint megmentsük és hogy minden erőt munkába állítsunk. Ez mindenkor becsületos dolog volt, de e rettenetes háború alatt és után kétszeres kötelességünk.

Arra kérem kedves Szerkesztő urat, hogy a fentiek szellemében indítson egy kis mozgalmat.

Esztergom, 1915. május 24.

Lett József.

A megsiketült katonákról.

A snk. aradi áll. s. intézetének tanári testülete (Eliás Jakab, Balázs G., Ehling J. és Szabó R. részvételével) 1915. jún. 14.-i értekezletén a megsiketült katonákkal való foglalkozás tárgyában E. J. igazgató javaslatára a következőkben fejezte ki véleményét.

Szükségesnek véljük, hogy a szájról való leolvasást megtanulják mindazok a katonák, akik a háborúban megsiketültek, vagy oly nagy fokban nagyothallóvá lettek, hogy a közönséges társalgási módorban folytatott beszédet vagy egyáltalában nem hallják meg, vagy abból csak keveset hallanak és értenek meg.

Hazafias kötelességünknek tartjuk, hogy ebből a mentési munkából részünket kivegyük és ezért örömmel vállalkozunk a ránk váró munkára és hajlandók vagyunk ezt napi 1—1 órában ingyen teljesíteni.

Ha az 1915—16. iskolai évben ismét lennének oly intézetek, amelyekben nem lehet tanítani, ezeknek hadba nem vonult és más intézethez szolgálattételre ki nem rendelt tanárait erre a munkára a kötelező heti óraszámig hivatalosan kellene kötelezni.

Mindenki már most, ennek a munkának megkezdése előtt, ta-

nulmányozza az erre vonatkozó szakirodalmat és gondolatban már most foglalkozzék a reá váró feladat megoldásának módjával.

Szükségesnek tartjuk, hogy a megsiketült és nagyothallóvá (a nagyothallókat is mindig meg kell említeni) lett katonákat a Vörös Kereszt Egyesület közvetítése folytán a hadvezetőség egyetemi városokba Budapest, Kolozsvár, Debrecen, Pozsony, Zágráb, Wien, Prága, Innsbruck stb. összegyűjtse, ahol specialisták, még pedig fül- és ideg orvosok kezeljék őket előbb, mert valószínű, hogy közülük sokan, különösen az olyanok, akik nagy ijedség vagy más lelki rázkódtatás következtében veszítették el hallásukat egészben vagy részben, nyugalmasabb életmód mellett, kellő pihenés után azt ismét visszanyerik. Az ilyenekkel nekünk természetesen nem kell foglalkoznunk. Mi csak akkor lépünk sorompóba, hogyha a szakorvosi kezelés eredménytelen marad.

Akiknél nem állt be gyógyulás, azokat hallásuk foka szerint meg kell vizsgálni. Ezt a vizsgálatot végezzék fül orvosok és idősebb, tapasztalt siketnéma-intézeti igazgatók, illetve tanárok.

Már a vizsgálat alkalmával többféle kategóriába kell a katonákat osztani, még pedig nemcsak siketségük foka szerint, hanem külön-külön csoportokba kell osztani az oly intelligens elemeket, amelyek a szájról való leolvasás tanításánál a hangfiziológia legfontosabb törvényeit képesek lesznek könnyű szerrel elsajátítani, megint más csoportot alkotnak az írni-olvasni tudó iparos, földműves stb.-ből állók és a harmadik csoportba az analfabéták tartoznak, akiket lehetőleg írni-olvasni is kellene tanítani. A három kategóriába való beosztás azért szükséges, mert a szájról való leolvasás megtanulásánál a művelt ember nagy hasznát veszi a hangfiziológia elemei ismeretének, amit a csak írni-olvasni tudó középműveltségűektől nem várhatunk, de ezekkel az írást-olvasást is fel kell használnunk, míg az analfabétáknál még ezt a segédeszközt is nélkülöznünk kell, illetve náluk is bizonyos fokig meg kell ezt teremtenünk azzal, hogy írni-olvasni is tanítjuk őket, amire mint siketeknek, életük egész folyamán át nagy szükségük lesz, nagyobb, mint a hallóknak.

Minden erre rászoruló katona azon a nyelven tanulja meg a szájról való leolvasást, amelyen kívánja: a köznéphez tartozókat ne irodalmi nyelven tanítsuk, hanem azon a tájszóláson, amit otthonukban ők és környezetük használ. Már a vizsgálat alkalmával kellene a katonákról a fenti szempontok szerint táblázatos kimutatásokat készíteni.

Minden katona lehetőleg a lakóhelyéhez közel fekvő intézetben tanuljon. Magyar anyanyelvű katonákat bármely hazai intézetben képesek vagyunk tanítani; a német anyanyelvűeket Temesváron, Pozsonyban, Sopronban s esetleg Aradon is lehetne tanítani, a horvát és szerb ajkúakat bizonyára szívesen látják a zágrábi intézetben, a tótok tanítására bizonyára akadnak felsővidéki kartársaink, román anyanyelvű kartársunk nincs, ezért szükségesnek tartanók, hogy Aradon és Kolozsváron, esetleg Ungváron is román tanítókat, tanárokat kérnének fel, akiket mi a legszükségesebb elemi ismeretekbe bevezetnők, egy ideig hospitálnának gyakorlati munkánknál és azután

ők foglalkoznának a román ajkú katonákkal. Ez ügyben intézetünk igazgatója már érintkezésbe is lépett az Aradon működő három román felekezeti tanítóval, de végleges eredményről nem számolhat még be.

Erre való tekintettel 1—2 román ajkú tanítót is fel kellene venni a gyógypedagógiai képzőbe. Ha nem volna pályázó, figyelmüket szaklapjaik útján fel kellene erre hívni.

Napi egy órai tanítás mellett, egy-egy csoportra 5—6 embert számítva, 4—6 hét elegendő volna a beszéd szájról való leolvasásának alapos megtanulására. Természetes, hogy az egy órai tanításon kívül az egy csoportbeliek egymás között és tükör előtt egyedül is kötelesek volnának magukat gyakorolni, sőt erre külön órákat is kellene kitűzni, nehogy a műveletlen elemek ezt a parancsot kijátsszák.

Figyelembe kell vennünk azokat a katonákat is, akik nem siketültek meg, sőt hallásuk meg sem gyengült, hanem lelki rázkódások, esés vagy egyéb oknál fogva megnémultak.

Ezeket 2—3 hónapi idegorvosi kezelés után át kellene vennünk és a hangfejlesztést úgy megkísérelni, amint ezt a siketnémáknál tesszük. Ezek tanítása hosszabb időt venne igénybe, de csak azok maradnának meg, akik eredményt mutatnak fel. Itt már nem volna elegendő a napi egy óra, legfeljebb úgy, hogyha csak egy emberrel és nem csoporttal foglalkoznánk, amely esetben naponta két félóra lenne szükség. Az ilyeneket kellene elsősorban az olyan intézetekbe utalni, ahol nincs tanítás, ott azután napi 4—5 órai oktatásban is részesülhetnének.*)

Eliás Jakab.

Megsiketült, megnémult és hibásbeszédüvé vált katonáinkról.

„Viribus unitis!“ Ez a királyi jelmondat sohasem lehetett aktuálisabb, mint most, ezekben az idegeket megszakadásig feszítő izgalmas hónapokban. Újra nagy időket él nemzetünk, sőt azt mondhatnók, hogy Hazánk dicső történelmének egyik legnagyobbja van most folyamatban. Több milliányi ellenségtől körülvéve élet-halálra megy a küzdelem.

Ezekben a nagy és küzdelmes hónapokban a Haza joggal kíván minden polgárától odaadó szolgálatkésztséget úgy a testiek és lelkiek, mint pedig az anyagiak terén.

Státusunk már eddig is szépen kivette a maga részét mind a háromból. A kollégák tekintélyes százaléka mint katona teljesít szolgálatot. Az itthon maradottak pedig a szorosán vett hivatalos teendőiken kívül ezer módját találják annak, hogyan tegyenek háborúval kapcsolatos szolgálatokat.

*) E véleménynek közlését — mely eredetileg nem a nyilvánosság elé íródott le — kéresemre volt szíves megengedni E. igazgató ur. Köszönettel megjegyezte

Ugyancsak a háború kedvező kimenetelét célzó hadi kölesön összehozásánál is mintegy fél millióval áll kicsi státusunk a Haza szolgálatában. Most legutóbb pedig, speciális szaktudását ajánlotta föl státusunk — egyesületünk révén — a Magyar Szent Korona Országai Vörös-Kereszt Egyesületének, harcoló katonáink érdekében.

Egyesületünk elnöksége ugyanis egy átiratban oly értelemben ajánlotta föl szolgálatait a nevezett egyesületnek, hogy a háborúban megsiketült, megnémult, avagy hibásbeszédüvé vált harcosaink orvosi értelemben vett gyógyítása mellett, készséggel vállalja a szükségesnek mutatkozó pedagógiai beavatkozást. Szolgálni kívánván ezzel egyesületünk azt a humánusan magasztos célt, hogy a mindenkiért egyaránt küzdő, de szerencsétlenül járt katonáink teljesen elvesztett, vagy hibássá vált beszédképességét speciális pedagógiai beavatkozással megszüntesse, illetve, hogy visszaadja nekik emberi mivoltunk legértékesebbjét, a beszédet. Olyan esetekben pedig, amikor nem a beszéd, hanem a hallás pusztult el, megtanítsa őket a beszédnek szájról való leolvasására. Rájuk nézve a beszédmegértésnek az lesz az egyetlen eszköze.

Most és e helyen azt mérlegelni, hogy a háború sebesültjei, vagy betegei közül kik a szerencsétlenebbek, nemcsak hogy szükségtelen, de egyenesen fölösleges. Ezekben a nehéz napokban, amikor oly sokan és oly sokféle oknál fogva szorulnak hozzáértő kezekre, az a fontos, hogy egyesült erővel, mennél előbb cselekedjünk. Bis dat, qui citi dat! Mi pedig mennél előbb tenni akarunk, még pedig odaadó készséggel, legjobb tudásunkkal, fáradtságot nem kímélve. Nincs az a sok, amit most el ne tudnánk végezni, meg ne tudnánk tenni azok érdekében, akik közös eszményképünk, a Haza érdekében cselekedtek a közelmúltban, tesznek a jelenben s végeznek még majd a jövőben.

Lássuk most már, hogy kik azok a sebesült vagy beteg katonák, akiknek hasznára lehetünk speciális szaktudásunkkal.

A mostani világháborút az ágyúharc karakterizálja. A sebesülések és megbetegedések terén tett eddigi megfigyelések is azt igazolják, hogy a mostani sebesülések és megbetegedések, sokban elütnek a régebbi háborúk sebesüléseitől és megbetegedéseitől. Gondoljunk csak a nagy számban előfordult idegrendszerbeli bántalmazottságra. Nagy része van ebben a mostani ágyúháborúnak. Ez a megfigyelés — nézetem szerint — két körülménynek tudható be. A talán kevésbé lényeges s inkább csak feltételezhető körülmény az, hogy a múltban — a régebbi multa gondolok — az orvosok nem foglalkoztak oly hozzáértéssel az idegkórtan diagnosztikájával, mint most. A másik, lényegesebb körülmény az, hogy a múlt háborúiban nem voltak használatban olyan hatású eszközök, mint most. Ott vannak a különböző típusú ágyúk! Detonációs hatásuk oly rettenetes, hogy pusztán csak ez a hatás, ezerféleképen hathat az ember szövényes szerkezetű és működésű idegállományára. Ez a hatás lehet fizikai és pszichikai természetű s érheti az agynak különböző területeit. Aszerint aztán, hogy ez a fizikai vagy pszichikai hatás mely területét és milyen mértékben éri az idegrendszernek, a megbete-

gedés sokféle lehet. A lokalizációs tannak jogosultsága e háború folyamán is beigazolást nyer. Számos példa igazolja, hogy az idegrendszerbeli bántalmazottság a legtöbb esetben csak részleges. E részleges bántalmazottság révén csak egyes képességek szenvednek, vagy pusztulnak el. A lokalizációs tan elméletét igazolja az a körülmény is, hogy egy ilyen fizikai vagy pszichikai hatás következtében előállott bántalmazottság révén a beszélő-, vagy hallóképesség pusztul el részben, vagy teljesen. Tekintve, hogy minket közelebről csak ez a két agyterület érdekel, részletesen csak erről a kettőről kívánok szólni. Speciel a háborút tekintve, *afaziás, hiszteriás és trumás* beszéd és hallási zavarokról szólhatunk.

Afaziás beszéd és hallási zavarok.

Tegyük fel, hogy a harctéren küzdő katona közvetlen közelében robban szét egy-egy ágyúgolyó. Ha az ezzel járó detonáció következtében a halló, vagy beszélőközpontban vérzés áll elő, ez a vérzés nyomást gyakorol magára a központra, vagy a központba vezető idegrostokra, az idegállomány képtelen a reá váró munkát elvégezni s előáll az afaziás beszéd vagy hallási zavar. Ez a zavar lehet részleges vagy teljes, aszerint, hogy a vérzés okozta hatás milyen fokú. Ha ez a vérzés szerencsés körülmények között felszívódik, akkor az alapbántalommal együtt megszűnik a beszédbeli és hallásbeli elváltozás is. Kedvezőtlen esetben, amikor is a felszívódás nem következik be, állandósul a beszédbeli és hallásbeli zavar. Ezek az esetek már pedagógiai beavatkozást is igényelnek, tehát hozzánk tartoznak.

Az a kérdés most már, hogy mit tehetünk ezek érdekében?

Az afaziás eseteket két csoportra oszthatjuk. Némákra és hibásan beszélőkre (dadogókra, vagy pöszebeszédesekre), részleges, vagy teljesen siketekre.

Ha teljesen némákkal állunk szemben, nagyjában úgy járunk el a beszédtanításnál, mint a siketnémáknál. A beszédnek újra való megtanulásánál szólítsuk munkába az eddig kevésbé használt látó és tapintó (kinaesthesias) központokat. Annak részletes leírásába, hogy az ezirányú munkakörben milyen gyakorlati fogásokkal segíthetjük elő munkánk eredményét, e cikk keretében nem foglalkozhatom. Nem pedig azért, mert egy havi szaklap nem rendelkezik oly nagy térrel, másrészt pedig azok a gondolatok, amelyek ez irányban lelkemben élnek, még kipróbálásra szorulnak. Azt azonban kívánatosnak tartanám, ha a gyakorlatban majd kipróbált ilyen gyakorlati fogások a köz javára összegyűjtetnének. A magam részéről adandó alkalommal készséggel állok e kívánalom megvalósításának szolgálatába.

A hibásbeszédűvé (dadogókká és pöszebeszédessé) váltakkal való foglalkozás közben, kollégáim szíves figyelmébe ajánlom képzőnk hallgatói számára sokszorosított jegyzetemet.

*

Lássuk most már a részben, vagy teljesen megsiketülteket. Ezek közül azok, akiknél az orvosi beavatkozás nem biztosítja a

hallás visszanyerését, szintén hozzánk tartoznak. Ezeket, a beszédnek szájról való leolvasására kell megtanítanunk.

A leolvasás tanításánál követendő módszeres eljárást részlete-sen megírtam 1911-ben a „Magyar Gyógypedagógiá“-ban. Ezt az eljárási módot tapasztalat alapján írtam meg, bátran ajánlhatom kollégáim szíves figyelmébe. Említett cikkemben lefektetett elvek alapján már több később megsiketülttel foglalkoztam. A foglalkozás eredménnyel járt. Jelenleg egy, a háborúban megsiketült katonával foglalkozom. Egy hónapi vele való foglalkozás után biztató eredményre van kilátás. Egyébként, ha a Vörös-Kereszt részéről befejezett tényé válik a siket katonákkal való foglalkozás, ez ügyben apróbb részletekre is ki fogok terjeszkedni lapunkban.

Hiszteriás beszéd és hallási zavarok.

Ezek a zavarok szintén az agyra gyakorolt káros hatások eredményei. A hatás azonban nem szervi, hanem pszichikai természetű. Dr. Sarbó a „Beszéd“ című könyvében így szól a hiszteriáról: „Dacára annak, hogy a hiszteriát évezredek óta ismerik, azt szabatosan meghatározni nem tudjuk“. Annyit tudnak róla, hogy a hiszteria az agynak káros pszichikus hatás által előállott megbetegedése. Számtalan tünete között ott van a minket is érdeklő beszédbeli és hallásbeli elváltozásoknak egész sora. A mostani háború folyamán számottevő ezeknek az eseteknek a száma is. Fellépése érthető. A háború közvetlen és közvetett hatása oly nagy fokú lelki depressziót válthat ki az emberben, hogy azt elszenvedni képtelen. Az e hatás folytán előállott megbetegedés hiszteria lehet, amely megbetegedés számos tünete között fellelhető a beszéd- és hallásbeli zavar is.

Kezelése nagyobbára orvosi beavatkozást igényel. Az ezt illető orvosi beavatkozások között azonban van olyan természetű is, amit, mint az orvos segítője, utasítás mellett, mi is elvégezhetünk. Különösen most, amikor a katona-kórházak orvosainak ideje annyira igénybe van véve. Pld. Ütemszerű ajak, nyelv és egyéb izomgyakorlatok, lélegzési gyakorlatok stb. Lásd: Dr. Sarbó A.: „A beszéd“ című könyvének „A hiszteriás beszédzavarok kezelése“ című szakaszát.

Traumás beszéd és hallási zavarok.

Az idetartozó zavarok két csoportra oszthatók. Mind a két csoportnak közös jellegzetessége, hogy külerőszaki hatás következtében állanak elő. Ha a külerőszaki hatás nem sérti meg kifejezetten a hallási vagy beszédközpontot, hanem csak a környékét, úgy azonban, hogy ez a környékbeli sérülés izgalomban tartja a beszédet, — vagy a hallást szolgáló központot — (helyhez kötött bonctani elváltozás nincs jelen), akkor *traumás neurosis*sal állunk szemben. Ha azonban magában a központban történt a sérülés, *traumás* zavarokkal állunk szemben. Ha bár a sérülés okozta elváltozásokat operatív beavatkozással eltávolította az orvos, mindamelllett is előállhat a szükségessége a pedagógiai beavatkozásnak. Így pld. a sérült, de orvosi beavatkozással már rendbe hozott idegpályák lassú s fokozatos be-

gyakorlásának kérdése a mi munkakörünkbe utalható. (Szükség esetén erről is részletesen!)

Még valamit a sérülések okozta zavarokról. Eddig csak azokról a zavarokról szólottam, amelyek kifejezetten a központtal vannak összefüggésben. Előállhat annak a lehetősége is a háborúban, hogy a beszédnek nem a központi szerve szenved, hanem az úgynevezett környéki beszédszerveket is érheti veszedelem. Volt pld. a váci-úti hadi-kórházban egy olyan sebesült katona, akinek a nyelvét lőtte át a golyó. A sebe ugyan begyógyult, de nyelvét nem tudta szabadon mozgatni. Ilyen természetű sebesülésnél is előáll a mi pedagógiai foglalkozásunknak szükségessége.

Írásomban csak azt óhajtottam kimutatni, hogy milyen sokféle esettel állhatunk szemben. Ehhez mértén készüljünk mentő-munkánkra. Bizton hiszem, hogy a Magyar Szent Korona Országainak Vörös-Kereszt Egylete sokoldalú humánus törekvése közepette megtalálja a módját annak, hogy a beszédjét, vagy hallását veszített hős katonát is keblére öleli s gondoskodni fog arról, hogy az e téren előállott abnormitásokat is iparkodni fog megszüntettetni, szakközgeink igénybevételével. Mindnyájunk nevében szólok, amikor azt mondon, hogy amilyen önzetlen készséggel ajánlotta fel egyesületünk szolgálatait a Vörös-Keresztnak, éppen olyan nagy ambícióval és meleg szeretettel végezzük majd mentő-munkánkat azok érdekében, akik a Haza javára teljesített szolgálatuk közben veszítették el emberi mivoltunk legértékesebbjét, a *beszédet* s az annak szolgálatában álló legfontosabb érzékszervüket, a *hallást*.

Istenes Károly.

A háború és mi.

— Negyedik közlemény. Két képpel. —

Gyűjtsük s jegyezzük fel emlékül és emlékeztetőül, a jövő számára tanulságul azokat az adatokat, melyek státusunk tagjainak a mostani nagy időkben való szereplésére vonatkoznak, intézeteink s növendékeink életébe világítanak.

*

Vác, sikenémák kir. orsz. intézete. 1. Szentgyörgyi G. önként állt be katonának. A tüzérséghez sorozták V. 22. Innen áttették a honvédséghez. A Nyitrán aug. 21—23.-án tartott tiszti vizsgán 170 önkéntes között azok közé tartozott, akik a legkitünőbb eredménnyel vizsgáztak. Most hadapr. j. őrm. — 2. Györgyfy Á. tizedes lett. Kassa, katonai állomásparancsnokság. — 3. Mayer András szakaszv. 85. gye. II. pótsz. Balassagyarmat. — A tanítás rendes időben megkezdődött. Az igazgatón kívül 9 tanár van.

Izr. snk. orsz. intézete. 1. Salgó E. Pilsen, 69. gye., tart. tiszti iskola. — 2. Kardos I. azt írja, hogy útban van a tüzérségtől a gyalogsághoz való áthelyezésre. — 3. Kanizsai D. tizedes, Nagyszombat, tartalékkórház. — 4. Tolnai I. B. ig. fia máj. 3.-án Sambor fölött állítólag

orosz fogságba jutott. — 5. Deutsch E. az intézeti kórházban s. orvosból ezredorvossá lett. — Itt ápolták néh. Krakker K. vácj gondnoknak Béla fiát (hadn.), aki a Dnyeszter mellett kapott a combján súlyos sebet. — Az intézetet most is hadikórház.

A siketnémák aradi áll. s. intézetében szept. 1.-én megkezdték az iskolai évet. Első osztályuk nincs, csak 3 folyamodó volt. II—VI. osztályok vannak. A növendékek létszáma 56, 20-szal kevesebb, mint tavaly. Háború előtt 7 tanerő volt, most csak 4 van. Varga Róbert és Rédiger Károly hadba vonultak, Hertilla Szilárd szept. és okt. hónapokra szabadságot kapott és nov. 1.-től kezdve 22 évi szolgálat után elismerésének kifejezése mellett nyugdíjba helyezte őt a Miniszter úr. Varga R. Budapesten teljesít szolgálatot, az automobil-pótraktárban irnok. Rédiger K. — hír szerint — csendőri szolgálatot teljesít Predeal körül. Elias igazgató két fia tényleges katonatiszt. József honvéd százados július 18.-án olasz fogságba esett; aug. 17.-én írt magyar nyelvű levele szept. 22.-én érkezett Aradra; Mourealeban van, Szicília szigetén; János vadász főhadnagy lent van a szerb határon.

A snk. kolozsvári áll. s. intézetétől Nagy P. ig. jún. 20.-án ezt írja: Kabán J. és Ürmösi még mindig a régi helyükön vannak. Kiss János Budapesten, az Ilka-utcai „Gondviselés Hadikórház“-ban van, mint besesült. (Időközben Pöstyénbe küldték üdülni. A szerk.) A Stray melletti ütközetben egy előretérés alkalmával besesült meg a lábán. (Z. K. J. máj. 11.-én a honv. gye.-től ezt írta: Itt a tűzvonalban örömmel vettem hivatalos lapunkat . . . Most épen előre megyünk. Fut az orosz az egész vonalon. Talán sikerülni fog az üldözés. Én jól vagyok. Két nap óta zászlóalj-segédtszti szolgálatot teljesíték.) — Nagy Lajos is fönn van az északi harctéren április óta. A címe: Nagy Lajos kadett, I. R. No. 51. 130. Brig. Birta Baon. Feldpost 350. — F. hó 9.-én én is alkalmasnak találtattam a népfölkelői szolgálatra. Mint honvéd a nagybecskereki honvéd gyalogezredhez fognak behívni. — Dávid Mihály még mindig ideiglenesen van felmentve, Tar József pedig ideiglenesen szabadsággal. Nálunk most egyedül Paull Pista ment a katonai szolgálat alól. — A második hadikölesönre még 200 koronát jegyeztem s ezzel az összes jegyzésem 800 korona. Az intézetben újból katonák vannak elhelyezve. Május 16.-a (a vizsga 15.-én volt) óta már a második menetszázadot indítottunk útnak a harctér felé. — Ujabb értesítés: Az intézet szept. 1.-én 8 osztállyal, 82 növendékkel megnyílt. Tanít 3 tanár és az ig.

Snk. bpesti áll. intézete. 1. Bárcki G. örvezető újra bevonult. Esztergom, 26. gye. — 2. Michels F. (refugiè Villerfranche de Rouergue, Aveyron, France) kéri a kartársakat, írjanak neki. Ő ritkán írhat s akkor családját értesíti. Magyar levél (lev. lap) is küldhető; alul jelezni kell, hogy a Vöröskereszt genfi irodájának közvetítésével (An Comité International de la Croix Rouge, Genève, 3 R. d. l'Athenée). — 3. Szabady G. őrmesteri rangot vár, írja jún. 7.-én. Dr. Bihari útmutatására kérte és meg is kapta az engedélyt a karpaszomány viselésére. 17. népf. ezs., II. zlj. törzs. — 4. Hochrein L. írja aug. 28.-án: A P. H.-ban jelent meg, hogy a fronton szolgáló póttartalékosok kérhetik az önk. jogukat feltüntető stráfot a századparancsnoktól. „Én kértem, meg is

kaptam.“ 4/44. Arb. Abt. Tábori posta 311. — 5. Simon J. Brassóban c. őrmester lett. — Az ideigl. szolgálatra idehelyezett Hrivnák L. visszarendeltetett Temesvárra, Iván J. és Tóth Z. pedig a vak katonák tanításához utasítottak. — Klis L. ig. fia május elején részt vett a nyugat-galíciai diadalokban. Nagy büszkeséggel írja győzelmes előnyomulásukat. A Wislokán való átuszáskor szerzett nagy hüléssel kórházba került. Időközben harmadszor visszakerült a harcra. — A leány-növendékek katonai ruhavarrással szerzett pénzükből 200 K értékű hadikölcsönt jegyeztek az intézet javára. A vizsga jún. 20.-án volt. — Szept. hó 18—19.-én voltak a beíratások és 20.-án kezdődött a rendes oktatás. Az igazgatóval és igazgató helyettesével együtt 8-an vannak. Rózsa Ede is be van osztva az izr. siketnémák orsz. intézetétől. Az igazgató nem vezet osztályt. Így a rendelkezésre álló 7 tanerőnek kell 9 osztályt vezetni. Ugy oldották meg a kérdést, hogy a VII—VIII. osztályban szakrendszert hoztak be és ez osztályok óráit a többi osztályok óraszámából redukált 1—2 heti órákból hozzák össze. E megoldáshoz az illetékes hatóság előzetes hozzájárulását megkapták. Növendékeinek létszáma 168.

*

Siketnémák kaposvári áll. s. intézete. „A hazáért! A kaposvári áll. s. siketnéma-intézet tanári kara őszinte fájdalommal tudatja, hogy szeretett kartársa, *Pető János siketnéma-intézeti s. tanár, az 52. cs. és kir. gyalogezred egyéves önkéntes tizedese*, a kelet-galíciai Zadorov község magaslatán egy ellenséges golyó által találva, f. évi aug. hó 27.-én, élete 25-ik s intézetünknel való működése 3-ik évében hősi halált halt. A kedves barát, a szeretett fiatal kartárs, a törekvő s buzgó hivatálnok költözött vele el körünkből. A haza hálája virrasszon a messze távolban álmai felett! *Kedves emlékét megőrizzük örökké!* A kaposvári áll. s. siketnéma-intézet tanári testülete.“

(P. J. 1889. dec. 26.-án született Hidas, baranyamegyei községben. 5 gimnáziumi osztályt végzett. Tanítói oklevelet szerzett Csurgón 1911-ben. Képzőnkre felvétetett az 1912—13. tanévtől.)

*

A snk. kaposvári áll. s. intézetéről szept. 5.-én ezt írja Klinda K. ig.: A tanévet a rendes időben kezdjük, beíratások 1—3.-án voltak. Testületünk fele katona s e hó derekán magam is újból sorozatra megyek. Az összes osztályokat behívtuk s osztály-összevonásokkal kénytelenítettünk az oktatást ellátni és pedig a II—III., a IV—V. és a VII—VIII. osztályok vonatnak össze, a VI. osztályt bizonyos okoknál fogva külön oktadjuk, míg az I. oszt. 15 növendékét három csoportra osztva fogja testületünk külön órákban ellátni úgy, hogy mindenkinek 5 növendéke lesz. A kényszerűség diktálta ezen megoldást, mely a mult iskolai év II. félévében is bevált. Reméltük, hogy kapunk egy embert, de biz' reményünk meghiusult. Növendékeink száma a nyole osztályban 80 s a tanároké három, magam vagyok a negyedik. A tornát és kézügyességet kénytelenítettünk elhagyni, mert így is igen magas az óraszámunk. A testület 3 itt levő tagja mind ideiglenesen felmentett katona s ha magam is beválok (ami bizonyos, mert egészséges vagyok), akkor mindnyájan, egy szálíg katonák leszünk. — Kárpáti Ottó, mint segédszolgá-

latra alkalmas, a hadügyminiszteriumba osztatott be Wienbe. (Címe: III., Hauptstrasse 33., Hochparterre 5.) — Jávor Gy. szept. közepén várja új beosztását. Leveleit szülei lakásáról (Balassagyarmat, Bercsényi-u. 10.) utána küldik. — Az intézet a második hadikölcsönből 3500 K-t, maga az igazgató 1000 K-t jegyzett.

Siketnémák kecskeméti áll. s. intézete. (Jún. 25.-i értesítés.) Az iskolai évet jún. 19.-én zárták be, de az összevont V—VI—VII. osztályt már jún. 5.-én elbocsátották, mert 3 gyermek kivételével a többi szülei mezei munkákra hazavitték. (A VKM. ugyanis megengedte, hogy az igazgatóságok a snk. intézeteiben oktatásban részesülő földműves szülők gyermekeit, amennyiben azok a mezei munkára alkalmasak, a szülők kifejezett óhajára a tanév bezárása előtt is hazabocsáthassák. Minden így hazabocsátott növendékről jelentést kellett tenni a miniszter úrhoz.)

Siketnémák áll. s. intézete Szeged. A tanítás szeptember elején a rendes időben megkezdődött. Felvételt összesen 84 (a foglalkoztatobeliakkal 102) I—VIII. osztályú növendék. Ezeket négy csoportban Klug Péter igazgató, Nécsey János, Mayer Dezső és Molnár Béla tanárok tanítják. Utóbbi most rendeltetett ki az intézethez. — A katonai szolgálatot teljesítő testületi tagok ezidőszereint a következő helyeken tartózkodnak: Ábrahám János, k. u. k. Reservespítal 6. Abteilung, Rann, Stájerország. Olasz harctéren gránátszilánktól megsebesült arcán és lábán. Állapota már nem súlyos. — Gyovay D. József, hadifogoly, Tschardsehui (Bukhara, Ázsia). Ismételten írt az igazgatónak, jól van és az igazgató által küldött összegeket megkapta. — Gábor Lajos, őrmester, hadbiztossági iroda Szeged. — Kákonyi Sándor, tizedes, Militár Arb. Abt. V/38. 310. tábori posta. — Láng István, egészségügyi szakaszvezető, Vöröskereszt-kórház Szeged. Északi harctéren sebesültek kötözése közben megsebesült. Gyógyulófélben van. — Milassin Gyula, tizedes, Budapest, munkásszázad iroda, VI., Felsőerdősor 21. — Plichta Béla népfelkelő őrmester, Szeged, Honvédkerületi parancsnokság. — Schnitzl Gusztáv, szakaszvezető, I/61. Bataillon, 1. Komp., 15. Brigade, 306. tábori posta. — Szabados Ödön, szegedi katonai 1. sz. tartalékkórház irodájában. — Az intézeti épület egy részében jelenleg is katonaság (II. honv. ker. utásztanfolyam) van, 4 tanterem pedig a szeged-alsóvárosi és mórjai közs. elemi iskolának engedtetett át. A fenmaradt helyiségek a siketnémák oktatására elegendők, azonban a tanerőhiány miatt a tanítás rendkívül szenved.

Siketnémák áll. s. intézete Jolsva. Juhász Z. és Miskey K. népf. szemlén besoroztattak s most Esztergomban katonáskodnak. — Piroska helyzete változatlan. — Rieger Gy. tizedes, 20. honv. gy. hadosztály hadbiztossága. Tábori posta 14. Aug. 3.-án kelt tábori lapon írja: A mult héten 2 izben találkoztam Szabadyval s véletlenül ép együttlétünk alkalmával sikerült egy ellenséges repülőgép lelövése, mely tőlünk alig 3 km-nyi távolságban esett le. Szabady is, Benedek is jól vannak. — A tanítást szept. 14.-én megkezdték (Scholtz ig. és Solymos, Varga tanárok). Az alsó négy osztály hivatott be. — A Hadifoglyokat Gyámolító és Tudósító Hivataltól (Bpest, IX., Üllői-út 1.) szept. 24.-én a következő értesítést kaptam: Piroska Károly 62. gye. 33 éves r. k. hivata-

los értesítés szerint orosz fogságba esett és Petropawłowsk Gom. Akmolinsk tartózkodik. Egészséges. 1158/915.

*

Öfelsége 16.700 K-t adott a jótékonycélú államsorsjáték jöv.-ből. A keresk. min. a leányok és fiúk műhelyébe varró- és himzőgépeket (2—2), esztergapadot, gyalupadot és 800 K-t szerszámokra utalványozott. Mivel most az int. kórh., a beállítás későbbre marad. Gömör vm. 20.000 K-t szavazott meg az intézetnek 1914—1923-ig.

A snk. egri áll. s. intézetétől Mlinkó I. ig. máj. 20.-án a következőket közli: Végre-valahára az elveszettnek hitt harmadik katonafiam, Varsányi is megkerült. Ő is az orosz fogság keserű kenyerét eszi. Azt írja a feleségének, hogy nov. 14.-én fogták el, egészséges és Sturm is ott van. Pénzt kér. Levelében jelzi, hogy németül írjanak neki. Címe: Franz Varsányi Kriegsgefangener in Kanck (Sibirien) Gubernye Irkucka 6. Rotte, 16. Ers. Basu. — Dankó is írt a napokban édesanyjának Tomskból. Egészséges s a sebe teljesen begyógyult. Jelzi, hogy tovább viszik egy fogolytáborba. Címe: Stefan Dankó Kriegsgefangener in Mosowski gorod, Zabaj Katskia Oblase Russland Sibirien. — Heves vármegye alispánjának előterjesztésére, a rendkívüli körülményekre való tekintettel, a VKM. úr megengedte, hogy az évváró vizsgálatot május 15.-én megtarthassuk. A kisebb növendékek vizsgálatát a jelzett időben meg is tartottuk, a nagyobbaké pedig, akik pünkösdi hétfőn bérmálkozni fognak, szombaton, azaz e hó 22.-én lesz. E hó 24.-től kezdve teljesen kiürül intézetünk. — Az élelem oly kevés és méregdrága, hogy lehetetlen volt őket tovább itt tartani. A munkaerőre is szükség van a falvakban. Ezek tették indokolttá a tanév előbbi berekesztését. De nemcsak nálunk van így. Az összes iskolák növendékei befejezik a tanévet e hó 22.-én. — Solymos S. kartársunkat visszahelyezték Jolsvára. Az igazgatón kívül Erdélyi J. és a most oda rendelt Magyar László kartárs tanít. Szabó G. még mindig beteg. Utóbbi adatok 1915—16.-ra vonatkoznak. — Az intézet szept. 1.-én megnyílt: 4 osztály, 46 növ., 3 tanár és az ig.

Snk. debreceni áll. s. intézete. (VI. 25.-i híradás.) Máj. végéig 25 növendéket bocsátottak haza mezei munkák végzésére. Az évvárás jún. 15.-én volt. — Gácsér halála után az intézet vezetésével Fialkovits Gy. volt megbízva az új igazgató megérkeztéig. — Sz. Szabó L. tizedes irodában van (?). — Molnár A. őrv. Debrecen, Piarista-kórház. — Veress L. népf. máj. 26.-án behivatott Debrecenbe. — Palatinus N. K. kérésremre a következő adatokat közölte júl. 20.-án kelt levelében: Okt. 5.-én vonultam be Debrecenben. 19.-én örvezetővé léptettek elő. November elején tizedessé való előléptetésre terjesztettek be. Közben azonban — nov. hó 17.-én — Serajevoba kerültem s onnan a szerbek ellen mentünk, akik lassankint kivonultak Boszniából. 7—8 napon át a Jezernicza hegységben folyó ütközetben vettem részt. 22 napig a szabad ég alatt tanyáztunk. A golyók ugyan megkíméltek, de a rendkívüli fáradalmak és a sok nélkülözés teljesen tönkretett. Az orvos visszaküldött D.-be. Januárban könnyebb szolgálatot teljesítettem és tizedes lettem. Febr. elején ismét menetszázadhoz osztottak be. Azonban pár nap mulva tisztii gyakorlatra vezényeltek s így nem kellett ismét el-

mennem. Febr. végén vizsgálatot tettem. Azután a kiképzésnél alkalmaztak. Májusban őrmesterré léptettek elő s mint népf. tisztjelölt a karpaszományt is megkaptam. Jún. 3.-án a budai hídfő-őrséghez tettek tiszt gyanánt s most várom hadnaggyá való kineveztetésemet. (Nagy-tétény, Pestm. 7/I. hdt. zlj.) — A tanítás szept. 15.-én megkezdődött. Négy osztályban 60 növ. van.

Snk. körmöcbányai áll. s. intézete. 1. Hribik A. tüzérfőhadnagy, 5. vartüzérezred 4. menetsz. Radovic Krtole, Bocche di Cattaro. — 2. Kunsch F. 66. gye. II. pót század, Eperjes. — 3. Molnár A. tizedes Debrecen, Piarista-kórház. — 4. Pongrácz M. k. u. k. M. a. a. 2/100 G. Kutzlnigg Arb. Absch. Obstlt. V. Feldpost 602. — 5. Sz. Szabó L. (?). — 6. Szász J. önk. 71. gye. tart. tiszt. iskola Schwere Haubitz-Kaserne No. 2. — Az int. szept. 1.-én megnyilt. Van I., II—III., VI—VII—VIII. o. összesen 60 növ.-kel. Okt.-re behivatott a IV—V. o. 23 növendéke is. 3 tanár és az igazgató tanít. A női kézimunka és rajz-oktatás rendes. A fiúknál lesz papír- és famunka (az agyagm. helyiség hiánya miatt elmarad), ezenkívül a nagyobb fiúk a kertben is foglalkoznak. — Az intézetnek nagy része most is hadikórház. Csak az I. emeleten van 5 szoba, ahol a tanítás tartatik. — Az intézet, hogy ezáltal is kifejezésre juttassa azt a szellemet, mely áthat bennünket hazánk veszteségeinek lehető pótlására irányuló munkánkban, jeligéül választotta Komoróczy Miklós ódájának ezt a versszakát:

„S nekünk munkálni, célra törni kell,
Megmenti minden kis porcikát,
Mely ésszel, gyümölcsöt hozó munkával
Szolgálni képes a magyar hazát.“

(Az ódát a szerző a snk. váci kir. orsz. intézete 100 éves jubileumával kapcsolatban Jólészen, a Cházár András szülőházára helyezett emléktábla leleplezésén szavaltta 1902. okt. 21.-én. L. a nevezett int. 1901—2. és 1902—3. iskolaévi értesítője 36—37. old.)

Siketnémák soproni áll. s. intézete. 1. Csák S. jún. 16.-i értesítése: . . . „máj. 18.-án Galiciából könnyű sebesüléssel (a jobb falcsonton) távoztam s Lippára kerültem kórházba, jelenleg gyógyulófélben vagyok.“ Kihallgatáson kérte és meg is kapta az önkéntességet. Címe: 48. gye. II. pót század, Pilsen Doudlevetz. — 2. Faragó B. t. zászlós az északi harc térről a délire került, ahol jún. elején sárgaságba esett. Klagenfurtban meggyógyították. Címe: 307. honv. gye. 421. zlj. 6. század. Tp. 68. F. B. közli, hogy Leopold R. IV. 18.-án megsebesült. — 3. Takáts Gy. őrmester Nagyszombat. — 4. Vas J. máj. 17.-én vonult be újból Esztergomba. Jún. 18.-án mint invalidust végleg elbocsátották. — 5. Lászlóról az orosz fogságból újabb 3 hónap óta nincs hír. — 6. Hollós B. rajztanár tüzéronk. jún. 24.-i értesítés szerint 2 I., 2 III. és 2 IV. o. javasoltatott az 1915—16. tanítási évre. — A tanévet szept. 1.-én megkezdtek. Tanít 4 tanár és az ig.

Siketnémák áll. s. intézete Ungvár. Megilletődve írom le a Sándor Szilveszter kartársunk nevét, aki — bizonyára sok szenvedés után — ifjú életét áldozá a szülőhazáért. *Beteljesedett komor búcsúszava:* — írja Fáklya Károly — „Ugy érzem, nem látjuk többé egymást.“ A köl-

tői lendületű megemlékezés („Ung“ 1915. júl. 4. 27. sz.) bevezető részét szószerint közlöm:

„A siketnémák ungvári intézete tanári testületének egyik rokon-szenves és közismert tagja: Sándor Szilveszter, 30 éves korában, f. évi febr. 28.-án mint hadifogoly halt meg Szerbiában. Halálát valószínűleg ragályos betegség okozta. Ifjúságának legszebb hét évét — mindvégig a siketnémák helybeli intézetében — a siketnémák tanítás-nevelésének szentelte. Ezen a terhes, de bőséges örömeket is osztó pályán szaktudásával és ügybuzgóságával felettesei elismerését vívta ki. Az ungvári zeneértő és zenekedvelő közönség előtt azonban inkább mint az Ungvári Dalárda karnagya tette nevét becsültté. Városunknak eme nemes kulturintézményét évek óta olyan szakavatottsággal, olyan nagy szeretettel vezette és fejlesztette a mai magas fokra, hogy a hozzáértők is igaz örömmel állapították meg a szembeszökő haladást. Megérdemli ez a kedves jó barát, munkás pedagógus, lelkes dalmester, hogy emlékezetét mindazok, akik ismerték, szeretették, szívük-lelkükbe zárva kegyelettel őrizzék meg.“

Született 1885. dec. 31.-én Szegeden. U. ott szerzett tanítói oklevelet. 1906—7.-ben a szegedi „Sziléri“ és „Móra“ iskolánál vált helyettes. Szakképzőnket az 1907—8. és 1908—9. évben végezte. Azóta az ungvári sn. intézetnél működött. A mozgósításkor mint volt póttartalékos vonult be és tizedesi rangot szerzett.



Sándor Szilveszter.

*

1. Tóth Á. él. Przemysl átadása után orosz fogságba jutott. Samarkandba (Ázsia) került. Kétszer írt. Egészséges. — 2. Zsembay F. honv. őrmester, Kassa, honv. ker. hadbiztosság. 1915. szept. 7.-én — egyebek közt — ezt írja: „... sok változatosságon mentem át. Tavaly ősszel a galíciai harcteret róttam végig, sok oly vállalkozásban vettem részt, hol ingyen adják a halált, mely azonban, hála Istennek, nem botlott belém. Kórházból kijöve, egyideig a századhoz voltam beosztva, onnan a hadbiztossághoz osztottak.“ — 3. Gáspár Á. júl.-ban indult harcba Mezőkövesdről. — 4. Tamás I. legutóbb Munkács mellett Kölcsey községben katonáskodott. — Gyömörey A. a szünidőben önként vállalt irodai munkát a katonai osztályban. — Az intézeti hadikórházban megfordultak: Csák S., Kunsch F., Deschenszky N. — A mult tanév márc. 6.-tól jún. 19.-ig tartott. 28. nov. volt, 2 eltávozott. A III.-ból felmegy 5, a többi ismétél. A gyermekek egészségesek, jók, szorgal-

masak voltak. Az idei tanévre I., II. és III., IV. osztályt terveztek 38—40 növendékkel. — A kórház aug. 15.-én kiköltözött, de 25.-én újra lefoglalták az intézetet katonai célra.

Siketnémák pozsonyi áll. s. intézete. (Jún. 21.-én érkezett értesítés.) 1. Wayán F. még mindig Bécsben fekszik. Orbánca meggyógyult. Lábsebe javul. — 2. Deschenszky N. felgyógyult a vérhasból. Jelenleg Ungváron van mint gyengélkedő. — 3. Pirovics Jenőt Szibériából áthozták Kontantinovskba, ahol — mint írja — mérnöki irodában dolgozik. — 4. Fizáry B. orosz fogságba került. Ő még nem írt, de egy fogolytársa azt írta, hogy mind a két lába lefagyott. — 5. Winkler Sándor csendőr, Magyarbodza (Háromszékmegye). — 6. Szépfalusi F. a déli harctéren van. — 7. Nemesdfalvi J. rokkant. A városi adóügysztyályban dolgozik. — 8. Zengő P. a városi adóügysztyályban dolgozik, azonkívül úgy a főpályaudvari, mint az újvárosi Vöröskereszt üdítő állomáson teljesít szolgálatot. 9. Deschenszky F. az újvárosi pályaudvar Vöröskereszt betegnyugvó állomásának vezetője és a főpályaudvaron ügyeletes. — 10. Hövényes A. a máj. 1.-i népf. szemlén besoroztatott. Tekintettel arra, hogy okt. óta a Vöröskeresztnél szolgál s dec.-tól a pozsonyújvárosi indító állomás (44 hölgy, 18 úr és 3 orvos) vezetője, besoroztatott az egészségügyi csapathoz. A behívást meg sem várva, önként óhajt belépni. Legjobban szeretne egy kórházvonaton kötelességének eleget tenni. A háború kezdete óta a Vöröskereszten kívül az „aranyat vasérti“ intézménynél működött és a népkonyhánál 2 tisztséget is visel. — Az intézetben még mindig a przemysli hadtestparancsnokság irodái vannak.

Vakok bpesti orsz. kir. nev. és tanintézete. 1. Iván J. a VKM. 1915. jún. 3.-án kelt 59588/VII. e. sz. rendeletével az iparművészeti iskola hadikórházában elhelyezett vak katonák oktatására rendeltetett. Nyomban jelentkezett az említett hadikórház parancsnokánál és azonnal (VI. 16.-án) megkezdte új helyén működését. E kórház a nyár folyamára (VI. 15.-től VIII. 31.-ig) Gödöllőre az állami Méhészeti Gazdaság két pavillonjába költözött. Most Kirschenheuter F. és Iván J. ott vannak a vak katonákkal (29 ember), kiket a délelőtt folyamán ők részesítenek elméleti oktatásban; délután pedig a szintén oda kirendelt iparosmesterektől (Anlauf F. és Germán J.) nyerik ipari kiképzésüket. (VI. 21.) — 2. Konrád Gy. a 46. gye. VII. Ers. Komp.-nál Brassóban van. Segéd-szolgálatot teljesít. Ezredénél most nem mint póttartalékos, hanem mint önkéntes — a háború tartamára az önkéntesi karpaszomány viselésére jogosítva — szerepel. (V. 28.) — 3. Tiffert Gy. szakaszvezető, Temesvár, kat. par.-tól május 16.-a táján futári kiküldetésben volt Péterváradon. (V. 18.) — Sándor L. a Vakokat Gyámolító Egyesületben, Tóth Z. pedig a Révész-utcai hadikórházban foglalkozik a vak katonákkal.

Budapesti áll. gyógypedagógiai nevelőintézet. 1. Faragó Géza. Május elején a II. o. ezüst vitézségi éremmel, június elején pedig az I. o. ezüst vitézségi éremmel tüntették ki. Mikor az első kitüntetést kapta, egyúttal zászlóssá is előlépett. Státusunkban ő az első, ki póttartalékosból tiszt lett. Inf. R. No. 101. 2. Feldkompagnie. Feldpostamt 63. — 2. Katona G. Pécsen van a lábadozó osztagnál. — 3. Füzesi Á. felmentése július 1.-ig szólt, ekkor mint e. é. ő. a besztercebányai 16. h. gye.-

hez vonult be. — 4. Karnay Á. a honvédkerületi lábadozó osztag felülvizsgálatra rendelt legénységéhez (VI., Izabella-u. 61. sz.) van beosztva s ott tanít. — 5. Szabó K. elvégezte a tiszti iskolát. Most hadapr. j. Eger, 10. honv. gye. Knézych-u. 15. — Ákos I. kartársunk Géza fia már 2 kiténtetésre való érdemet szerzett az é. harctéren. — Berkes J. ig., szakt. előadó Sándor fia e. é. ö. tizedes; augusztus elején a marosvásárhelyi 22. h. gye.-hez helyezték át az egészségügyi osztaghoz. Címe: Marosvásárhely 22. h. gye. pótzászlóalj. Barak-kórház.

Az áll. *kisegítő-iskolában* jún. hó végéig különösebb újság vagy változás nem fordult elő. Az iparostanonc- és háztartási iskolai továbbképzőt máj. 30.-án bezártuk, mert az ide járó nagyobb fiúkat a szülők és munkaadók fokozott mértékben használják fel különféle munkákra. Egy hónapi óratöbblet fejében 211 K maradt vissza az állampénztárban. Miután a *kisegítő-iskolába* járó gyermekek szülői részéről 40—50-en azt a kérelmet terjesztették a tantestület elé, hogy a *nyári nagy szüniidőben is tartsuk együtt* a gyermekeket, kilátás van rá, hogy az idén a vakációban is foglalkozunk. Indokolásképen a rendkívüli időket hozták fel: az apa bevonult, a család eltartásának gondja az anyára nehezedik, az itthon maradtak hadi munkát végeznek, vagy a nehéz megélhetési viszonyok közepette minden idejüket munkában töltik s így nem képesek gyermekeikre felügyelni. A gyermekek az utcára kerülnének, ami kész veszedelem rájuk nézve. A tantestület méltányolva a legnagyobb részt szegény sorsban élő szülők szorongatott helyzetét, a mai rendkívüli időket, — anélkül, hogy ez precedensül szolgálna — a kérelmet pártoló javaslattal terjesztette fel és a gyermekek szüniidei foglalkoztatására önként vállalkozott. A tanításokat egyébként a mindennapi iskolában június 20.-án fejezzük be. Utána azonnal megkezdődik a nyári szüniidei foglalkoztatás. — A miniszterium megengedte, hogy az 1908. évi 46. t.-c. 7. és az 1913. évi 37. t.-c. 2. §-a rendelkezései alapján a *kisegítő-iskolák* hatodosztályos növendékei is letehessek a *záróvizsgálatot* és ha megfelelnek, megkaphatják a végbizonyítványt is. A *kisegítő-iskolák* záróvizsgálataihoz iskolafelügyelői minőségben a gyógypedagógiai szaktanács tagjai küldetnek ki. Az áll. *kisegítő-iskolában* június 5.-én Ákos István elnöklete alatt tartottuk meg az első záróvizsgálatot. Az eredmény: 7 növendék közül 6 jól megfelelt, 1 pedig visszavetett egy évre. — A háborúba vonult kartársakról újabban a következőket közölhetem: Frey József sebéből felgyógyulván, május végén bevonult ezredéhez Kaposvárra. De ott sem lesznek állandóan, hanem június 11.-én Reichenbergbe vonulnak. — Ungermann Józsefet Kauck szibériai városba vitték (Kriegsgefangener 4. Rote). Panaszkodik, hogy december óta pénz nélkül van s hogy a télen sokat szenvedett a hidegtől. — Volmann János szakaszvezető Temesvártt dolgozik a kádernál. — Zsenaty Dezső november óta a harctéren van. Újabban azt írja, hogy nagyon előre nyomultak s postájuk sem közlekedett rendesen. (Címe: Zs. D. 301. honv. gye. 408. zászl. segélyhely. Tp. 126.) — Szíván János iskolaszolgá szintén az északi harctéren van. (26. gye. 5. száz. Tp. 77.) 915. VI. 12. (Éltes.) — De nemcsak a tanárok, hanem volt növendékeink közül is többen bevonultak katonának. Eddig 11 olyan volt *kisegítő-iskolait* jelentettek be, aki mint katona teljesít szolgálatot. Van köztük

huszár, tüzér, gyalogos, repülőgép osztaghoz beosztott. Egyikük káplárrá lépett elő (polg. fogl. kertész-segéd). Lauko Sándor nevű növendékünk pedig 1915. április 8.-án az uzsoki harcokban kapott súlyos sebébe belehalt. *A kíségető-iskola kegyelettel őrzi hősi halált halt derék növendéke emlékét.* Van olyan növendékünk is, aki 15. évét betöltve, szülői hozzájárulással önként lépett a hadseregbe. A lengyel légióba osztották be. A többiek is mind vágynak a katonai pályára s csak a szülői szeretet óvja őket tőle. S mivel ott jól be is válnak, úgy látszik, felesleges azon fáradozni, hogy őket lelki állapotuk feltárásával, a katonai pályától megszabadítsuk.

A *gyógypedagógiai tanárképző* is meghozta áldozatát dicsőséggel küzdő hazánk oltárán. Selényi Miklós I. éves hallgató máj. 20.-án hősi



Selényi Miklós.

halált halt. Előtte való nap d. u. 5 órakor Oberitter zászlóssal közösen a következő szövegű tábori levelezőlapot írták Schnell János kártársunkhoz: „A győzelmes csaták színhelyéről csókolunk és az ismerősöket üdvözljük. Galicia közepén túl 1915. máj. 19. Aladár. Az alapvizsgák meg voltak már? Hogy sikerültek? Irj. Ölel szeretettel Miklós.“ Oberitter beszéli, hogy a máj. „20.-i nagy roham“ alkalmával Selényit fődözékéből kiugorva két (századparancsnoka, mint legkövetlenebb szemlélő szerint 17) golyó érte. Hallották feljajdulását, de senki sem mehetett segítségére s így elvérzett. Sírja könnyen feltalálható a drohobici országút mellett egy nagy tölgyfa alatt. (Felíráttal van ellátva.) S. édesanyja jún. 21.-én a következőket írta Schnellnek: . . . annyit tudtunk meg Miklós egy ismerősétől,

aki vele együtt volt a harc téren, hogy kergették az oroszokat, de azok visszafordulva iszonyú golyózáport küldtek a mi katonáinkra. Miklós is nagyon sok lövést kapott, úgy, hogy ott rögtön meghalt s említett ismerőse temette el. — S. édesatyjának szeptember 5.-én hoztam írt levelezőlapjáról: „. . . azon tudat ad némi erőt, hogy imádozt hazájáért halt hősi halált a becsület mezején 11 lövéstől érve, mellette hullott el szakaszából 40 embere. Még két fiam van a harc téren. Ki tudja? . . .“ — Meleghangú megemlékezést írt Selényiről Techlár Ernő az egri *Tűzvédelem* c. lapban (a pécsi önk. tűzoltótestületnek szakaszparancsnoka és titkára volt s tevékeny részt vett ily intézmények létesítésében), amit a Pécsi Napló aug. 28.-i száma szóról-szóra átvett. — 1. Baranyai Géza 1915. aug. 1. óta Bpsten van. A székesfőváros lóhusüzeménél dolgozó orosz hadifoglyokat őrző legénység parancsnoka, mint e. é. önk. tizedes. Előbb a dunaszerdahelyi fogolytáborban telje-

sített szolgálatot. — 2. Szaucsek István 6-os tüzér őrzető lett. Ezóta az északi harcterre ment. — 3. Keményffy Károly hadapród. Címe: 24. h. gye. 5. század. Tábori posta 23. — 4. Meixner Mátyás zászlóst a bronz vitézségi éremmel tüntették ki. Címe: 18. honv. gye. I. zászlóalj IV. század. Tábori posta 50. — 5. Szlavkovszky Endre mint hadapród az olasz harcterren van. — 6. Rabenseifer N. hadifogoly Mariinsk (Tomsk kormányzóság). — 7. Takács Mihály pótt. altiszt tüdőcsúshurutot kapott. Most az ungvári kórházi irodában dolgozik. — 8. Pánczél Imre felgyógyulva aug. 25.-én bevonult ezredéhez. (86.) K.

Beszámoló

az osztrák siketnémaintézeti tanárok 1914. évi április 14-én és 15-én Wienben tartott V-ik általános nagygyűléséről.

136 oldalas könyv fekszik előttem. A nagygyűlés lefolyásáról szóló részletes tudósítás. Nemrégiben, a tomboló világháború mindent túlharsogó zajának közepette hagyta el a sajtót. Údító forrás a vigasztalanság pusztájában. Tartalmilag bizonyítéka annak, hogy odaát Ausztriában jó kezekben van a siketnémák ügye. Olyan emberek állanak szolgálatában, akik átérzik hivatásuk jelentőségét, akik tudják, hogy mennyi munka, fáradság vár rájuk, a legjobbaknak milyen erőfeszítése, szellemi elmélyedése, akarása, követelő energiája szükséges ahhoz, hogy a fogyatékos érzékűek részére egyrészt elegendő számú intézet létesüljön, másrészt, hogy az oktatás módja, az eljárás oly színvonalra emelkedjék, mely biztosítékot nyújt arra, hogy védenecik szellemi képzettségük, egyéni értékük alapján igazán produktív tagjai lehessenek a társadalomnak. Áttanulmányoztam a beszámolót. Kedvem tellett benne. Ha szerkesztő úrnak nincs kifogása ellene, megismertetem tartalmát lapunk olvasóival is. Nem azért, hogy az osztrák kollégákkal való 1—2 esztendőös barátkozásnak így is hódoljak, de mert úgy ítélem meg, hogy az e könyvben elhintett magvak itt is, nálunk is talajra találhatnak. Egyesületünk elnöke mondta nemrégiben egyik beszédjében: „A tudomány, a kultúra nem állít fel sehohsem országsorompókat“. Ha áll ez a tétel, akkor biztos vagyok benne, hogy osztrák kartársaink kulturális munkája, törekvéseik iránya és az azokkal összefüggő eszméik bennünket is érdekelhetnek. Érdekelhetnek, mert a nagygyűlésükön elhangzott előadások nívósak voltak és azok alapján hozott határozatok *haladást előkészítők* vagy *jelentők* az ő szempontjukból és viszont *tanulságosak* lehetnek a mi szempontunkból.

Lapunk már tárgyalta egy ízben a gyűlés lefolyását. Itt tehát elég, ha rámutatok, hogy a könyv első 10 oldala az előadások tételét, további 6 oldal a jelenvolt vendégek és tagok névsorát, 20 oldal az elnöki megnyitót és a különböző testületek, intézetek stb. kiküldötteinek üdvözlését és az azokra adott elnöki válaszokat foglalja le. Csak futólag emlitem meg, hogy a szívességből, az ünneplésből, — mely melegével felhevítette a szíveket és az igék befogadására

frissé, várandóssá tette az elméket — nekünk is rész jutott. A formásokokat tárgyaló rész után az előadások és a viták szószerinti szövege következik. Bár lehető rövidsége törekszem, mégis lesznek részek, melyeket a dolog természete szerint bővebben szeretnék tárgyalni.

Az első tárgy jó ismerősünk *Bisfl F.*, a wieni cs. és kir. int. tanárának előadása, *az osztrák siketn. int. tanárok képzése és továbbképzése címen.* Olyan téma, mely a közel multban bennünket is foglalkoztatott és ha bekésséges idők enyhe szellője járna, foglalkoztatna bizonyára most is. Eszmemenete a következő. Még a laikus is csodálkoznék azon, hogyan áll manapság az osztrák sn.-int. tanárok képzésének és fizetésének ügye. Valóban bajos is felfogni, min feneklik meg a külön képző létesítésének oly rég hirdetett eszméje. Talán nem is a dolog pénzügyi része, mint inkább az a körülmény akadályozza a megvalósulást, hogy még nem sikerült az illetékes tényezőket teljesen meggyőzni a képző szükséges voltáról. Miután Ausztriában a snk. intézetei népoktatási intézmények, valószínűleg az a felfogás érvényesül, hogy a népiskolai tanítói képesítéssel bírók is el tudják látni ezt a munkát. Hogy ez nagy tévedés, elég ha rámutatunk az érzékű és a sn. közti különbségre. Az iskolába kerülő sn. lelkivilága olyan korlátolt, hogy alig-alig tudunk belőle valami megnyilatkozást kipréselni. Nehéz, fáradságos, művészi munkával tudjuk csak őt az ember színvonalára emelni. Munkánk állandó kerékkötője a halláshiány és az abból származó tehetséghiány. A vele foglalkozó, az őt tanító tanárt tehát olyan szellemi fegyverzettel kell ellátni, mely a feladat nagyságának megfelel. Tudjon az a gyermek lelkében olvasni, ismerje a siketnémának jelben, mimikában kifejezésre jutó gondolat- és érzésvilágát, ismerje a gyermeki gondolkodás- és a beszéd természetes fejlődésmenetét és mindezekből tudjon praktikus következtetéseket vonni az ő munkájának irányítására. Beszédtanítás a nyelv szervezetének, fiziológiai lefolyásának, szerkezetének, szellemének ismerete nélkül nem lehetséges. Mindezekre nem képesít, nem képesíthet a tanítóképző és ezért feltétlenül szükséges olyan képzőintézet, mely a snk. tanárának az elemi iskolai képesítésen túlmenő tudományos és gyakorlati képzést nyújt.

Az osztrákok tanerőképzésének ügye nagyon szomorúan állt eleitől fogva és szinte csodálatos, hogy mégis tudott olyan nagyokat felmutatni, mint *Storck, May, Venus Sándor* és *Mihály, Czech, Reiter, Schwarz, Frost* és *Sechfeld* volt.

A mostani viszonyok között tanítói oklevéllel bárki lehet siketnéma-int. tanár. Belép egy intézetbe s ott mindjárt egy osztály vezetését bízzák rá. Aztán magára hagyják. Boldoguljon, ahogy tud. Tanácsadója az igazgató és a tantestület volna. De az igazgató elfoglalt ember. A tantestület meg, szintén csak hozzá hasonló autodidaktikusokból állván, bármely kérdésben is személyenként más-más tanácsot fog adni a fiatal kezdőnek. Mihez fogjon hát? A könyvhöz nyúl. Hiszen nem lehet lebecsülni a szakmunkák értékét, de hát az első időkben az elméletnek és a gyakorlatnak együtt, karöltve kellene haladnia. Ehhez pedig nem elég egy vagy két könyv. Ehhez már

meglevő elméleti tudás volna szükséges. Ily körülmények között elképzelhetjük, milyen eredmény lehet az olyan intézetben, ahol esetleg 3—4 kezdő van alkalmazva. A jelenlegi rendszer tovább nem állhat fenn. A képzés csak külön erre a célra létesített intézetben lehetséges. Olyan képzőt kell tehát létesíteni, ahol az int. igazgatójának vezetése alatt a tanári testület összes tagjai részt vesznek a jelölteknek határozott terv alapján történő elméleti és gyakorlati kiképzésében. Ily értelemben foglaltak állást az osztrák szakemberek már két ízben nagygyűléseiken és 1906. febr. 13.-án a képviselőház három tagja is sürgette a képző létesítését.

A siketnéma-int. tanár magasabb tudományos és gyakorlati kiképzését kívánatosná teszi az is, hogy neki a növendékeket egyenként kell megvizsgálnia, mefigyelnie és ehhez képest a legalkalmasabb eszközöket alkalmaznia képességeinek a legmagasabb fokig való fejlesztésére. A siketnémánál pedig ez nagy munka. A nagyobb munka nagyobb képzettséget igényel. A gyakorlati munka és a tapasztalat még nem teszi a kiváló tanárt. Ellenkezőleg csak a tudományosan képzett ember tud munkájából megfelelő, értékes tapasztalatot meríteni. Nehéz feladatának tudatában ma már minden tanügyi ember képzésének fokozását kívánja. Miután lényegében ugyanazon nevelési és oktatási célok elérésére törekszünk, mint a népiskola, az alapot nálunk is az általános pedagógia adja. A modern pedagógia a már tudománnyá fejlődött pszichológiából merít legtöbbet. Joggal elvárhatjuk tehát, hogy ebbe mélyebb bepillantást nyerhessünk. Különösen a gyermekpszichológia alapos tanulmányozása volna nagyjelentőségű, hiszen az ebben való jártasság a növ. lelki életének, szellemi fejlődésének, egyéniségének megismerésére a legalkalmasabb eszköz volna.

Ismernünk kell továbbá a beszéd, a nyelv pszichológiáját, hogy annak megtanításában a természetes menetet követhessük és tisztában kell lennünk mindazon pszicho-fiziológiai funkciókkal, amelyeknek eredménye a beszéd. Miután a látáson és az izomérzésen alapuló hangos beszédet akarjuk megtanítani, a tanárnak ismernie kell a megfelelő szervek működését, szerkezetét, hogy azokat a célnak megfelelőleg szolgálatába szegődtesse. Az ember beszélőszerve sokirányú mozgási képességgel bíró szerv, melynek különböző módon való beállítása révén jönnek létre a beszéd elemeit tevő hangok. A hangok képzésének, összekapcsolásának és egymásrahatásának ismeretén alapul a hangfejlesztés és a beszéd megtanítása. Beszélőszervünk akusztikai hangszer, melynek működéséről a fonetika tájékoztat bennünket. Csakis ezen tudományágakban való jártasság mellett lehet a jelölt kellőképen előkészítve a speciális szakoktatás módszerének, történetének, irodalmának a tanulmányozására, de itt sem elegendő az, ha a jelölt a szakmunkákat olvasgatja, hanem igenis arra kell törekedni, hogy az alapelveket megismerje és hogy a könyveket az alapvető tudományokkal egybevetve tanulmányozza. Az legyen a főcél, hogy a tudomány és a módszer összekapcsolódását megismerje. Arra törekedjünk, hogy maga a módszer tudományos alapon épüljön fel. Mert csakis így érhetjük el azt, hogy minden

intézet klinika lesz, amelyben nemcsak gyógyítunk, hanem a gyógyításra újabb, hatásosabb eszközöket is fedezhetünk fel. Nem a gyakorlati irányú képzés háttérbe szorításáról van szó, hanem igenis arról, hogy úgy az elméleti, mint a gyakorlati rész egyforma figyelemben részesüljön.

A kezdőt mindenkor tapasztalt, kipróbált szakember vezesse be a gyakorlatba. A képzőből nem kerülhetnek ki kész tanárok. A biztosságot csak évek gyakorlati munkájával lehet elérni. De már az rendkívül előnyére van a fiatal tanerőnek, ha tanulmányai, képzettsége alapján magától is megismeri, meg tudja választani eljárásában a helyes utat.

Nagyon fontos a siketnémák nevelésének a kérdése is. Alaposan kell tehát ismernünk annak lelki életét és meg kell figyelni annak megnyilatkozásait úgy a munkában, mint a játékban. Ebben is a szakember vezetésére, irányítására volna utalva a jelölt. A gyakorlati ismereteket hospitálással és tanítási próbákkal szerezheti meg. Nyújtsunk neki bőséges alkalmat arra, hogy kiváló szakemberek munkáját láthassa és hogy az ezenközben szerzett tapasztalatait tanítással értékesíthesse. E célból a képző mellett 8 osztályú gyakorlóiskola legyen. Elismeri, hogy még két évi képzés mellett sem kerülhetnek ki az intézetből kész gyakorlati emberek, de azt igenis el lehet érni, hogy nyugodt lélekkel foghassanak a munkához, mert van alapjuk, amire építhetnek.

A képző tanárai kétfélék. A tudományos tárgyakat egyetemi tanárok, a szaktárgyakat pedig szakemberek tanítanak. Ezekre hárulna a képzés gyakorlati része is. A pszichológia, fiziológia, fonetika speciáltudomány. Bármelyiket és csak olyan adhatja elő, aki egészen ennek a tudománynak szentelte magát. A képzőhöz a legkiválóbb szakembereket kellene kinevezni. A képzésnek egyetemi színvonalra való emelése előbbre vinné az ügyet.

Minden a képzőt elvégzett jelölt vizsgát tesz. Erre nézve vizsgaszabályzat kiadását kívánja. A mostani viszonyok között bárki, aki talán még siketnémát sem látott, a tartományi iskola-hatóságoktól kiküldött vizsgáló-bizottság előtt tehet szakvizsgát. Nem szükséges más, csakhogy valamennyire ismerje a szakműveket. Különösen abban az esetben sikerülhet így bizonyítványt szerezni, ha a bizottság inkább az elméleti, mint a gyakorlati készséget vizsgálja meg. Hivatkozik rá, hogy a legtöbb államban a képzés ügye megfelelő mederbe terelődött. Ismerteti a Poroszországban érvényben levő vizsgaszabályzatot. Az ausztriai állapotok ezzel szemben tarthatatlanok és nézete szerint diszkreditálják az egész ügyet.

A továbbképzés ügye is egészen el van hanyagolva, pedig erre senkinek sincs annyira szüksége, mint a siketnémák tanárának. Majdnem mindig fogyatékos érzékűek között tartózkodván, úgyszólván ki vagyunk zárva a társadalomból és bizony nagyon is nélkülözzük annak képző hatását. Könnyen egyoldalúakká válhatunk és ki vagyunk téve a szellemi elmaradás veszélyének. Ily körülmények között minden kínálkozó eszközt és módot meg kell ragadnunk tudományos és szakirányú továbbképzésünkre. Ép napjainkban heves

harcok dúlnak módszerünk körül. Csak megfelelő szellemi vértetéssel és a bennünket igazoló gyakorlati eredménnyel állhatjuk meg azt a harcot, melyet a tudomány, a modern nyelvutató és a kísérleti pszichológia nevében indítottak meg eljárásunk ellen. Ebben a munkában pedig mindenkinek részt kell vennie.

A továbbképzés legjobb eszközeinek tartja a házi konferenciákat, a megfelelő int. könyvtárt, a szaklapokat, az általános gyűléseket és a tanulmányi utakat.

Részletesen tárgyalja ezeknek előnyeit. Így a házi konferenciák tartását azért tartja célszerűnek, mert megfelelő beosztás mellett a legkülönbébb és időszerű szakkérdések tárgyalhatók azokon és azonfelül arra is jók, hogy egyik-másik tag megismertesse az egész testülettel az új műveket vagy a fontos szakcikkeket. A könyvtárnak minden irányú könyveket kell tartalmaznia. A szaklapokon kívül az ált. pedagógiai lapok is kellő figyelemben részesítendőek. Szorgalmazza lapjuknak kellő támogatását. Kívánja, hogy a nagygyűléseken való részvételt kellő anyagi támogatás mellett kötelezővé tegyék. A bel- és külföldi intézetek tanulmányozását saját tapasztalata alapján melegen ajánlja és azt tartja, hogy az intézetek a saját költségükön küldhetnének évenként egy-egy tanárt tanulmányútra.

Az előadást követő vitában az az óhaj nyilvánult meg, hogy a képzés ideje — az előadó azon nézetével szemben, hogy egyelőre egy éves is lehet — legalább két évig tartson. A tudományos képzést és a fonetika tanítását feltétlenül csakis egyetemi tanárok láthatják el. Kiemelték azt is, hogy a továbbképzés érdekében kívánatos volna továbbképző tanfolyamok létesítése. Az előadás tételeit ezeknek figyelembevételével elfogadta a nagygyűlés.

Vajha siker koronázná az osztrák kollégák mozgalmát. A képző létesítése a régi, tisztes mult iránt tartozó kötelesség is záloga a jövőnek, a haladásnak, fejlődésnek. Olyan kultúrállam, mint Ausztria, különben sem elégedhetik meg — tessék-lássék — néhány intézet létesítésével, hanem igenis arra kell törekednie, hogy ezek az intézetek a legjobban, a kor szellemének, az egyének igényének megfelelőleg oldhassák meg feladatukat. Már pedig a siketnémák erköcsi és szellemi előbbre jutásának legfontosabb tényezői, művelői a hivatásuk magaslatán álló képzett tanárok. (Folyt. köv.)

A' Siketnémák' és Vakok' nevelő Intézetéről.*)

Azon nevelő Intézetek között, mellyek mind a' két nem' köz hasznára vagnak felállítva, méltán helyet foglal a' Siketnémák' és Vakok' nevelő Intézete, ezen szerencsétlenek már csak azon okra is, hogy emberek, pedig sokan közülük jeles lelki tehetségekkel felruházott emberek igazságos just tarthatván a' gondos neveltetésre, 's nekünk mintegy kötelességünk ké tévén mindazon eszközök' szor-

*) 77. fejezet: „A nevelés tudománya. Irta: Szilasy János (Két kötet) Budán A királyi magyar főiskolák betűivel 1827.” című könyvben. A szerk.

gos használatát, mellyek által előbb mehetnek az emberhez illő miveltségben. Különben is bizonyos, hogy nagy jótétemény az emberi nem 's társaságra nézve, ha azon tagjai, kik a' kérdésbe vett Intézetek nélkül dísztelenül terhére lennének, ezeknek jóltevő munkálkodása mellett haszonvehető emberek lesznek. Már csak ezen okokra nézve is láthatni, melly érdemesek azon derék férjfiak a' hálaadásra, kik különös gondot fordítottak a' szóban levő szerencsétlenek' vezetésére, oktatására, egy szóval, nevelésére. Kik között tekintvén, a' siketnémákat különböztetve említettetik Abbé l' Epée; a' vakokra nézve pedig Hany mindketten Frantzia Tudósok, és az első eme' munkáji által: „Instruction des sourds et muets par la voie des signes methodiques,“ és: „Venitable maniere d' instruire les sourds et muets, confirmée par une longue experience;“ a' második pedig ez által: „Sur la maniere d' instruire les aveugles“ elhíresedett Író. Valamint azt is könnyű általlátni, melly érdemes a' köz figyelemre 's hathatós pártfogásra Hazánkban a' Siketnémák' Vátzi Intézete, sőt még a' Vakoknak azon Pozsonyi kised Intézete is, mellynek érdemes előjáróját Beitle Raphael Urat még Felsőleges Carolina Királynénk is figyelemre 's jutalomra méltónak itélé. L. Magyar Kurir 1826. első féleszt. N. 42. l. 333. A' mi továbbá ezen Intézetek' elrendelését illeti: ezen tárgyról ítéletünk szerént csak az írhat helyesen, kinek alkalmatossága vala a' szóban levő szerencsétlenek' neveltetése körül önnön tapasztalása által különféle észrevételeket tenni, és ezek által az ide tartozó szükséges 's hasznos esmereteket megszerezni, vagy is „Der selbst, wo nicht durch eigene Erfahrungen, doch durch langes Anschauen der methodischen Behandlung dieser unglücklichen im Besitz aller dazu nöthigen Kenntnisse und Fertigkeiten wäre.“ Niemeyer Grundsätze der Erziehung und des Unterrichts. Halle 1819. 3. B. S. 307. Mind e' mellett a' következő észrevételek nem lesznek feleslegesek. Különösen az előjárókra nézve megjelölhetjük, hogy ezeknek szelid természetű, békességszerető, rendet tartó, 's ezen hivatalra különös gonddal készült embereknek kell lenniük. Melly tulajdonok nélkül csak azon okra nézve sem szükkölkedhetnek, mint hogy növendékeiket oktattván szokatlan, vesződéseges, 's unalmas módot kell követniük. Őket is illeti eme' mondás: „A' nevelőnek a' nélkül hogy kedvezzen nevendékinek, sokat el kell néznie.“ A' szóban lévő Intézetek' rendszabásaira nézve pedig jelöljük meg: a' mit felebb (73.) a' nevelő Intézetek' rendszabásairól különösen mondánk; annak nagyobb része a' szóban lévő Intézetekre is alkalmazható. Ezen felül pedig eme' rendszabások' meghatározásában főkép azt kell szem előtt tartani: mi szükséges, vagy legalább mi lehet hasznos az illy állapotú növendékeknek? Ez megtartván sokan a' siketnémák közül alkalmasakká tetethetnek közönséges hivatalokra, több rendbeli kézi 's szép mesterségekre; a vakok pedig haszonnal oktattathatnak a' Hit' 's Erkölestudományra, a' közönséges pénzek', portékák' 's gyümölcsök esmeretére; a' kötésre, fonásra, sínörverésre, a' kemény papirosból való dolgozásra; a' Muzsikára 's Éneklésre; a' jelesebb tehetségük még az írásra, sőt a' felsőbb tudományokra is. E' részben említést érdemel Batzko Lajos tudós ha-

zánkfija, ki ámbár tizenkét esztendőös korában a' hímlo miatt egyik szemét elveszté, négy esztendő után pedig a' másikat is: mind e' mellett Burkus ország történetit hat kötetben ki adá, 's ugyan azon Országban először a' Pattantyus Oskolában, azután az új Brigada Oskolában Tanító vala. Meghalt Königsbergben 1823. Bőjtmás hava 27-kén. L. Magyar Kur. 1823. első féleszt. Nro. 34. Hasonló példákat más nemzetek' történeteiben is olvashatni. Mellyek eléggé bizonyítják, hogy a' célirányos műveltetés az illy állapotban lévő embereknek is hasznos. Végre a' mi ezen Intézetek' fenytékét illeti: ennek csak azon tekintetből is, mint hogy a' kérdésben forgó növényekben kivált a' siketnémákban rendszerént az alsóbb rendű vágyok igen erőszakosak, valamivel szorosabbnak kell lennie, mind e' mellett ezen Intézetekben is szelíd léleknek 's emberséges velebánásnak szükséges uralkodnia. Bizonyára egyaránt méltók a' szánakodásra mind a' kik szóló-lehetség nélkül szükölködven elkövetett hibájukért magokat eléggé nem menthetik, mind a' kik szemek' világtól meg lévén fosztatva a' fenytést annál sajnosabban érzik, mint ahogy a' reájok rohanó erő ellen magokat nem védelmezhetik.

A siketnéma a költészetben.

Petheő: A néma gyermekek.

Olvasmányaim közben egy idő óta figyelemmel vagyok arra, hogyan használják fel az írók verses és prózai műveikben a siketnémaság motivumát. A Magyar Siketnéma-Oktatás jeles szakközlöny 1913. évi 1. számában nyugati költőktől közöltem érdekes szemelvényeket. Most röviden két magyarnyelvű elbeszélésről emlékezem meg. Közelebbről nagyobb dolgozatban a siketnéma motivumnak a magyar színműirodalomban való szerepét fogom tárgyalni.

A Szent István-társulat nagyon számos olcsó röpiratot ad ki, melyek kétségtelenül kedvező hatással vannak népünk erkölcsére és művelődésére. Az évekkal ezelőtt megjelent ilynemű 129. számú inatka címe: „A néma gyermekek, vagy: Ne kínozd az állatot“. Írta Petheő József. Az egy ívnyi füzetke ára 2 kr = 4 fillér. Jól görödülő alexandrin-versekben, elég jóízű néprajzi nyelven tanulságos történetet mond el elég hatásosan.

Gazdag Pál jómódú parasztnak elkényeztetett Andris fia rakoncátlan és rosszlelkű, kegyetlen az állatokkal szemben. Különös kedve telik abban, hogy a madárfiókokat kiszedi a fészekből, kitépi nyelvüket s aztán visszateszi. Elpusztulnak nagy kínok közt. Az öreg tanító hiába dorgálta, hasztalanul panaszkodott a vásott fiú apjának. Ez még pártját fogta. A tanító erre kijelentette: Ha nem bünteti meg az apja, majd megveri az Isten.

Andris felserdült, megházasodott. Született egy fia, majd egy lánya. Mindakettő ép, kedves gyermek volt, de — siketnéma. A nagyatya meghalt fájdalomban. Apjuk is nemsokára belepusztult

bánatába. Érezte az Isten megérdemelt büntetését. Az özvegy felnevelte a gyermekeket. A verselmény így végződik: „Istenem, be kár, hogy mindakettő — néma!” — Hozták volna el a váci intézetbe, ott megtanultak volna: megérteni a beszédet és érthetően beszélni.

Az ártatlan gyermekek szenvedésén nem botránkozunk meg. A modern öröklékenységi tannak egy fő igazságát fejezi ki a Szent-Irás: Megbüntetem az apák bűnét a gyermekekben — hetediziglen.

Mikszáth: *Prakovszky a siket kovács.*

A nagy palóc elbeszélő ezen érdekes elbeszélésében van egy különösen megható jelenet, a rejtélyes telepathiának, belső érzékek titokzatos távolbahatásának megrendítő példája: A nagyothalló Prakovszky lövést hall a templomban. Senki más nem hallotta. Hadnagyfia akkor lőtte agyon magát Milanóban. — Hány aggódó szülő, kinek fia a világháborúban van, hallhat mostanság ilyen titokzatos lövést! De ha a mi hőseink majdan Milanóban lőnek, akkor azt olasz szülők fogják sejtelmesen meghallani.

Dr. Herrmann Antal.

VEGYESEK.

Jubileum. Berkes János igazgató, a gyógypedagógiai intézetek orsz. szaktanácsának előadója, dec. 10.-én tölti be pályánkon való működésének 30. esztendejét. Négytagú szerkesztőbizottság (Éltes M., Herodek K., Klis L. és Dr. Vértes O. J.) alakult, hogy arra az alkalomra „egy tudományos, a gyógypedagógia körébe vágó dolgozatokat tartalmazó Emlékkönyvet“ adjon ki. (A könyv ára intézeteknek 15, magánosoknak 10 K. Az előfizetési díj és minden ez ügyben való levél Dr. Vértes címére — Bpest, I., Mozdony-u. 23. — küldendő.)

*

Vizy Ferenc emlékezete. A siketnémák körmöcbányai áll. s. intézete felügyelő-bizottságának 1915. aug. 24.-i gyűlése elé Kegler Ferenc előadó a következő indítványt terjesztette: „Indítványozom, hogy a folyó évi július hó 7.-én életének 69. évében Budapesten elhunyt boczföldei Vizy Ferenc nyug. főreáliskolai tanár, volt körmöcbányai függetlenségi párti országgy. képviselő, megyei bizottsági tagnak stb., aki kezdettől fogva tagja s éveken át egészen haláláig alelnöke volt a snk. körmöcbányai áll. s. intézete felügyelő-bizottságának s aki mindenkor nagy megértéssel munkálkodott ez intézmény érdekében s annak körmöcbányán hagyásáért szívós kitartással küzdött és lelkesített s aki a siketnéma oktatásügynek kulturális és nemzetgazdasági jelentőségét erős meggyőződéssel nemcsak itt, — szűkebb működési körében — de mint képviselő az országgyűlés színe előtt is hirdette s ha kellett, védelmezte; az ügy munkáit megbecsülte, törekvéseit méltányolta és támogatta, egyszóval a hazai siketnéma oktatásügynek meleg szívé, emelkedett szellemű pártfogója vala: ezirányú érdemeit iktassa a t.

felügyelő-bizottság a mai gyűlése jegyzőkönyvébe és erről értesítse a megboldogultnak élete osztályostársát, özv. Vized Ferencné úrnót.“ — Ez indítvány egyakarattal elfogadtatott és a jegyzőkönyvnek vonatkozó részét a fb. három tagja adta át boldogult Vized F. özvegyének. Az intézet tanári testülete alakuló tanácskozásán (IX. 2.) szintén kegyelettel áldozott ügyünk lelkes barátja emlékének és érdemeit megörökítő jegyzőkönyvében.

*

Tanárképzőkön jún. 21., 22., 23. és 25.-én szakvizsgát tettek: Berényi Ferenc, Ganyó Vilmos és Molnár Béla, aki mint önkéntes vett részt a vizsgálaton. — Alapvizsgáztak: Gurszky Ernő, Magyar László és Schnell János. Baranyay Gézának, mint a dunaszerdahelyi fogolytáborba beosztott 16. sz. őrzászlóaljbeli önkéntesnek meg volt a szabadsága ugyan arra, hogy az alapvizsgán megjelenhessenek, de ép akkor ütött ki ott a tifusz s e miatt a tábor zárlat alá került.

Áthelyezések, igazgatóváltozások. A m. kir. vallás- és közoktatásügyi miniszter *Váradi* Zsigmond körmöcbányai siketnéma-intézeti igazgatót a budapesti áll. siketnéma-intézethez igazgatóhelyettesi minőségben, — *Kegler* Ferenc tanárt pedig a siketnémák budapesti intézetétől a körmöcbányai intézethez a szolgálat érdekében áthelyezte s utóbbit az igazgatói teendők ellátásával megbízta. (1915. máj. 31—53.670.) — *Markovics* Árpád igazgató a snk. ungvári intézetétől a debrecenihez jelenlegi minőségében, saját kérésére áthelyeztetett. (1915. jún. 23—63.127.) — *Schulmann* Adolf tanár a snk. ungvári intézeténél az igazgatói teendők ellátásával megbízott. (1915. jún. 23—66.525.)

Kinevezettek a következő kartársaink: Gáspár Árpád és Kákonyi Sándor a XI. f. o.-ba; Ganyó Vilmos és Berényi Ferenc szakképesítőt tett, valamint Gurszky Ernő (budai int.), Magyar László (Eger) és Schnell János (Temesvár) alapvizsgázott gyped.-i hallgatók rangsoron kívül. (1915. aug. 19.-i 80.298. sz. r.) Dr. Vértés O. József a VIII., Emmer István a IX., Bartha Jenő a X., Némethy Kázmér a XI. f. o.-ba (Hiv. lap szept. 2.)

Tanárképzőkbe ösztöndíjas hallgatókká felvétettek: Vajda Lajos, Révész Kálmán, Járzsemszky Oszkár, Rott Lajos, Bernáth István és Kövér Gyula. (Aug. 5. 81.586 sz. r.)

A szaktanács gyűlésének tárgyai: a) *1915. máj. 1.-én*: 1. Bejelentések. 2. A gyógyped.-i képző előadó tanári testületének április hó 19.-i. jegyzőkönyve. 3. A gyógyped.-i intézetek vizsgálataira javaslat. 4. A VI. osztállyal bíró kiegészítő-iskolák záróvizsgájához való kiküldetésekre javaslat. 5. A snk. kolozsvári intézete igazgatóságának a tanév befejezésére vonatkozó javaslata. 6. A vakok kolozsvári intézete igazgatóságának a tanév befejezésére vonatkozó javaslata. 7. A snk. továbbképzését szolgáló felolvasásoknak állami segélyezését célzó svéd törvény. 8. Az 1914. évi szünidei tanfolyam négy hallgatójának bizonyítvány-ügye. 9. Dr. Kaecsoh Lajos lelkesnek egy gyógypedagógiai intézet létesítésére vonatkozó irata. 10. A vakok kolozsvári intézetének gazdasági épület-ügye. 11. A snk. bpesti intézete igazgatóságának az igazgatói helyettesre vonatkozó jelentése. 12. Az áll. pszichológiai laboratórium 1914. évi működéséről szóló jelentés. — b) *júl. 13.-án*: 1. Bejelentés. 2. A gyógyped.-i

képző képesítő vizsgálatának jegyzőkönyve. 3. A gyógyp.-i tanárképző alapvizsgálatán felvett jzkv. 4. A gyógyp.-i képzőre való felvételek. 5. A kinevezésekre vonatkozó javaslat. 6. Egy kinevezés iránti kérvény. 7. Az áthelyezések iránti kérvények tárgyalása. 8. Egy áthelyezés iránti kérvény. 9. A snk. debreceni intézete igazgató-tanácsának jzkve. 10. A vakok szegedi intézete igazgatóságának az iparszerű zene meghonosítása iránti felterjesztése. 11. A snk. váci foglalk.-int. igazgatójának felterjesztése az elméleti oktatás tárgyában. 12. A snk. váci fogl.-int. ig.-nak tiszteletdíj engedélyezése iránti kérvénye. 13. Solymos Sándor kérvénye Jolsvára való visszahelyezése iránt. 14. A kisegítő-iskolák záróvizsgáira vonatkozó jelentések. 15. A snk. szegedi intézete tanerősüksége. 16. A vakok kolozsvári intézete tantestületének jzkve. 17. Az 1914—15. tanév működéséről szóló jelentések. 18. A nagybecskereki kisegítő-iskola vezetőjének az igazgatói cím használata iránti beadványa. 19. Véglegesítési kérvények. 20. Az 1915—16. évben használandó tankönyvekre vonatkozó jelentések.

Házasság. Bárcki Gusztáv bpesti kartársunk májusban eljegyezte Loczka Melittát. — Molnár Antal körmöcbányai kartársunk júl. 8.-án eljegyezte Gaal Irénkét Veszprémben. — Horváth Pál kaposvári kartársunk eljegyezte aug.-ban Szokó Paulát Tabon.

„A siketnéma hős“ c. alatt a P. H. f. é. júl. 12.-i számában írja Cs. V. M., hogy Strilcznek Mihály sn. a harctereket mind bejárta s hasznos szolgálatokat is tett. S. M. különben arról nevezetes, hogy boldogult Erzsébet királyné gyilkosát annak idején ő fogta el.

A M. S. O.-nak ez a füzete okt. 2.-án jelent meg. A következő (11—12. sz.) előreláthatólag karácsonyra kerül kiadásra. A cikkeket és közleményeket dec. 10.-éig kérem. A szerk.

Az egyévi önkéntesi jelvény viselésére jogosultak: b) Póttartalékosok, akiknek e. é. ö.-i jogát utólag elismerték, tényleges e. é. ö.-i szolgálatuk tartama alatt.*) Az egyévi önkéntesi jelvény viselésére, még ha az egyévi önkéntességhez megkívánt tudományos képzettséggel bírnak is, nincsenek jogosítva a következők: a) Tartalékosok és póttartalékosok (kivéve az 1. b) alatt említetteket) tekintet nélkül arra, hogy rendes tényleges szolgálatukat mint e. é. ö.-ek, vagy közönséges szolgálatkötelesek stb. teljesítették-e, vagy mint póttartalékosok, akik nyolc-, illetve tízheti katonai kiképzésben részesültek; b) népfőlkelő-kötelesek, akik a hadseregben vagy honvédségben való tartalékos szolgálati kötelezettségük befejeztével a népfelkészítéshez tétettek át. A fentebbi rendelkezések a népfelkészítő-kötelesek közül csak azokra vonatkoznak, akik 1873-nál fiatalabb születési évfolyamba tartoznak. (Külügy-Hadügy 1915. június hó 15. 11. oldal.)

*) A kérvény — az egyéves önkéntesi jogigény elismeréséért, önk.-i jelvény viseléséért, az eddigi szolgálat beszámításáért, a tart. fiztsiiskolába való vezényléséért — az illetékes hadkiegészítő parancsnoksághoz címzendő. (Közösöknél is lehet magyarul írni.) Melléklendő az első oklevél másolata, belépési bizonyítvány az illetékes főszolgabírói (vagy katonaugyi) hivataltól, szolgálati bizonyítvány az intézet igazgatóságától. Ebben tanácsos igazolni, hogy az illető kinevezett, esküt tett, állami tisztviselői nyugdíjjogosultsággal bíró alkalmazott s hogy melyik fizetési osztályba van sorolva.

Gyász hírek. *Deschensky* János — *Deschensky* F. és Nándor kartársaink atyja — jún. 10.-én 73. évében elhunyt Felsőkismartonhegyen. — *Jávor* Sándor — *Jávor* Gyula kartársunk atyja — jún. 20.-án 53. évében elhunyt Balassagyarmaton. — *Herodek* Antalné, sz. Lienerth Klára — *Herodek* Károly kartársunk édesanyja — júl. 6.-án 80 éves korában elhunyt Vágfarkasdon. — *Idösb Lázár* Pál — *Lázár* Pál kartársunk atyja — aug. 10.-én 61. évében Pestujhelyen elhunyt. — „A vakok kolozsvári intézetének tanári testülete mély megilletődéssel tudatja, hogy szeretett kartársa, *Bartha Jenő*, életének 30-ik, tanári működésének 9-ik évében hosszas szenvedés után f. hó 15.-én Budapesten (új Szent János-kórház) elhunyt. Kolozsvár, 1915. szept. hó.“

A snk. tankötelezettségéhez. 743/915. Tekintetes Igazgató úr, Körmöcbánya. Ez évi 98. számú megkeresése folytán van szerencsém becses tudomására hozni, hogy kerületem községeiben ezidőszerint csak egy 7 éves siketnéma van, és pedig: *Hanszkó Antónia*, lakik Garamsolymoson. De felnöttebbek többen vannak, akiknek a szülei azonban halani sem akarnak arról, hogy gyermekük tőlük elvitessék. Ezek valóságos rosszakarói a gyermeküknek, mert jól tudják, hogy koldulás, megvetés lesz az életben osztályrészük. Az ilyen szülőlt kényszeríteni kellene arra. Könnyen lehetne még a mai nagy személyszabadság mellett is, ha törvényhozásilag elrendeltetnék, hogy azon esetben, ha a szülő gyermekét az intézetbe adni nem akarja, akkor tegyenek számára oly tőkét, melynek a kamatai biztosítják a megélhetést. A szülő erre szorítható. Most hiába kecsegtetem azzal, hogy kieszközlöm neki, hogy teljesen ingyen lesz ott. Nem használ ez semmit s így hiába emeltetnek a költséges házak, ha ad bibitum bízatik az együgyű szülőre a további gondozás. Garamujfalu, 1915. május 31.-én. Olvashatatlan aláírás. kjzö. (Az intézet erre felv. nyomatványokat küldött H. A. részére.) — 814/1915. sz. Tekintetes Igazgatóságnak, Körmöcbánya. *Hanszkó Antónia* szülei nem vehetők rá arra, hogy gyermeküket beadják az intézetbe. Garamujfalu, 1915. VII. 10. N. N. kjzö.

Egyesületünk újabb kiadványai. 1. *Dr. Náray-Szabó Sándor képe.* (Megrendelhető a szerkesztőnél. Ára 50 fillér.) 2. *A mássalhangzók (konzonánsok) kifejlesztése a siketnémák I. (artikulációs) osztályában.* Utmutatás a siketnémák iskolájának gyakorlati hangfiziológiájához. Irta Stern O. Fordította és a magyar vonatkozású részekkel ellátta Váradai Zs. (Megrendelhető postautalványon Völker József egyesületi pénztárnosnál Sopron, snk. intézete. Ára 2 K.)

Szerkesztői üzenetek. Az „*Igazgatási javaslat*“ című hozzászólás közlését — minthogy annak lényege és alapgondolata „A szaktanács“ és „Szakfelügyeletünk“ c. 1912. évi cikkekben kifejezésre jutott — nem látom indokoltnak. Más oldalról való megvilágítást és fejtegetést kérek. — *M. L.* IX. 2.-i küldeményét és ígértét köszönöm. — *M. A., B. G., M. I.* Köszönöm a szíves üdvözlést. — *Kutató.* A választói jogosultság szempontjából „a siketnéma-intézetek VIII. osztálya“ egyenlő értékű az elemi népiskola VI. osztályával. (4605/1914. M. E. számú rendelet: Budapesti Közlöny 1914. jún. 26.-án megjelent 143. sz. 3. oldal.)